

BERKETZ ISTVÁN UTÓDA
 *** kelmefestő és vegytisztító gyára ***
 Budapest, IX. ker., Kinizsy-utca 14. szám. Cégtulajdonos: Kovács Endre.

Kitüntetés: Páris, Bécs, Budapest, Szeged. Alapítva 1864. Telefon 63-36. Vidéki megbízások pontosan teljesítenek. Gyűjtőtelepek: Andrássy-út 30. szám. Lipót-körút 16. szám. Isabella-utca 66. szám. Rákóczi-út 78. szám. Ullói-út 30. szám. Váci-utca 51. szám.

■ ■ ■ ■ AZ ASZTALOSOK SZÖVETKEZETI BUTORCSARNOKA. ■ ■ ■ ■
 A budapesti asztalos-ipartestület védnöksége alatt álló **BUTORCSARNOK**
 és Hitelszövetkezet, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja, felhívja a nagyjermű butorvásárló közönség figyelmét a **VIII., József-körút 28. sz., Békocsis-utca IV., Belváros, Ferenciek-tere 1.** sarok, valamint alatti királyi bérpalotában dusan felszerelt modern és stilszerű lakberendezéseinek megtekintésére, a melyek jutányos áron jótállás mellett adatnak el. részére kizárólag csak budapesti képesített asztalos- és kárpitosmesterek dolgoznak, Budapest környékén készített, vagy bécsi silány áruk eladásával nem foglalkozik.
A Butoresarnok szövetkezet Megrendeléshez tervezetet és költségvetést kívánatra készítünk. 12817 Minden egyes butor darab bizottság által föllbíralva

Fektor
 az egyetlen hashajtó limonádé.
 Kapható mindenütt. Üvege 80 f.
KOLUMBUS vegyészeti gyár részvénytársaság
 Budapest, VIII., József-utca 16-18. sz.
 Telefon 101-53.

Páratlan és csodás hatású arczszépítő és finomító a Földes-féle **Margit-crème**
 főúri körökben használt készítmény. Zsírtalan, ártalmatlan, rögtön szépi. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás tégelyekben. Margit-szappan 70 f., Margit-póder 1 K 20 f. három színben kapható. Tessék a záróvédjegyre figyelni és csakis eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kitérő hatásáért felelősséget vállal a készítő.
FÖLDES KELEMEN gyógyszerész Aradon.

Valódi szegedi paprikát (1/2 kg csinos edes nemes paprikát nos bádogdobozban) és házilag tisztán tojással készített **szegedi tarhonyát** (4 1/2 kg.) küld 6.-korona előzetes beküldése mellett vagy után. Kardos termény-Szeged.

400 napig járó óra.
 Az óra-ipar mesterműve.
 Ezen óránál különlegességet képez azon körülmény, hogy a legérzékenyebb rész, az inga-rugót, a szabadalmazott védőhüvely a legtekélyesebben védi. Ha mérlegeljük, hogy a legcsekélyebb el-

gömbülésnél az óra szenved, ugy mindenesetre érthető, ha ezen nagy pontosságú óramű a szabadalmazott védőhüvely nélkül nem ér semmit és az olyan óra értéktelen. Ez az általam szállítandó óránál ki van zárva, mert az mind és pedig kivétel nélkül ingarugó védőhüvellyel van ellátva. Az itt rajban bemutatott **400 napig járó óra** 29 cm. magas, látható szabadalmazott óraművel, két rézszalappal gyönyörűen kiállítva, üvegbúra alatt **55 K.** Ezen órát évenként csak egyszer kell felhuzni.
Schönwald Imre órásmester és ékszergyáros Pécs 15. szám.
 Ki ezen lapra hivatkozik, megkapja most megjelenő új, nagy képes árjegyzékemet ingyen és bérmentve.

* BŐRSZÉKIPAR *
KENDI ANTAL
 Budapest, IV. ker., Károly-utca 2. szám.

Angol bőrbutor készítése, festése és renoválása saját műhelyemben. — Ebédlőszékek, íróasztalok valódi bőrrrel, ülőbutor-állványok kárpitozása. Székátalakítások.

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL
 Hygienikus készítés 1906. Legmagasabb kitünt. Erősítőszor gyengélkedők, vérszegények és lábadozók számára. Zivárgógyógyász, ideg-130886 erősítő és vérjavító szor.
 Kitérő íz. 5000-nél több orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste Barcola.
 Vásárolható a gyógyszerárakban félliteres üvegekben a K 2.60, egész literes üvegekben a K 4.80.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

Ha őszül a haja
 ne használjon mást, mint a **"STELLA"-HAJVIZET,**
 mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti szíreit adja vissza. Üvege 2 K.
ZOLTAN BELA gyógyszerárakban,
 Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétány-utca sarkán. 12845

Jövedelmező mellékép. **HOMOK — ARANY** Csekély befektetés.
 ha cementtel lesz keverve és kézi vagy erőüzemre berendezett gépeinkkel elismert elsőrendű betonfalazóteglák, cementföldcserepek, fali és padlólapok, vályuk, csövek stb. gyártására fel lesz dolgozva. A gyártás egyszerűségénél fogva mindenütt üzhető hol homok, kavics, vagy salak stb. áll rendelkezésre. Ajánljuk figyelmüket megtekinteni. Gépek különböző árakban. — 66. számú jegyzék ingyen.
Levelezés magyar nyelven.
Leipzig Cementindustrie Dr. Gaspary & Co. Markranstädt bei Leipzig. 12771
 Különlegességi gépgyár homok értékesítésére.

SERAIL-ARCZKENŐCS,
 Minden arctalmas alhatrés nélkül!

SERAIL-ARCZKENŐCS, ARCZ-SZÉPÍTŐSZER
 az arcot tisztítja, fehéríti és barátságosává teszi. Egy tégely ára 1 kor. 40 fill., kis tégely ára 70 fill. Serail-szappan, Epe-szappan kitérő tolett szappanok a kenőcs használatához. Serail-erőme nappali használatra, Serail-póder kiváló finom arczpor bármely színben, fehér rózsaszín és érme. Egy doboz ára 1 kor. Készíti **ROZSNYAY MATYÁS** gyógyszerárak. Aradon, Szabadságtér. 12994

VASÁRNAPI UJSÁG
 40. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, OKTÓBER 4.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre 10 korona. Félévre 5 korona. Negyedévre 4 korona. A Világkronika-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekhöz a postallag meghatározott viteldij is csatolandó.

bizalmat s minden biztosíték megvan bennük arra, hogy feladatukat fontosságához méltón fogják betölteni. A két új egyházfejedelem élet-és jellemrajzát az alábbiakban közöljük:

BOGDÁNOVICS LUCZIÁN,
 KARLÓCZAI ÉRSEK ÉS SZERB PATRIÁRKA.

Csernovits Arzén ipeki szerb érsek-patriárka óta, a ki a szerbeket Törökország különböző vidékeiről Magyarországra vezette s itt 1696-ban görög-keleti érsekséget alapított, Bogdánovics Luczián a huszadik

BOGDÁNOVICS LUCZIÁN, AZ ÚJ KARLÓCZAI ÉRSEK ÉS SZERB PATRIÁRKA.

ERÖSS LAJOS, A TISZÁNTÚLI REF. EGYHÁZKERÜLET ÚJ FŐPÖKE.

KÉT EGYHÁZFEJEDELEM.

Az EGYHÁZI ÉLET nálunk annyira össze van szövődve a politikai és társadalmi élettel, hogy egyes fontosabb mozzanatai egyúttal az egész közéletre erősen kihatnak s eseményei egyúttal nevezetes közéleti események is. Most a legutóbbi időben két nagy egyházi esemény történt: két népes és országos szempontokból is elsőrendű fontosságú egyházi testület választotta meg egyházi fejét: a szerb görög-keletiek karlóczai érseküket és patriárkájukat Bogdánovics Luczián, a tiszántúli református egyházkerület pedig püspökét Eröss Lajos személyében. Mindkét választás nyomában megnyugvás termett, mert a nagy hivatásra kiválasztott férfiak mindenképen megérdemlik a köz-

érsek-patriárka. Elődei között kiváló férfiak egész sora szerepel az egyház évkönyveiben, a kik az érseki széket hatalmassá tették s az egyházat nevezetes kulturális intézményekkel gyarapították. Maga a múlt évben elhunyt Brankovics érsek is, bármennyire elkeseredetten támadták politikai ellenfelei, jelentékeny alkotásokkal gazdagította egyházát. Ezeknek az elődöknek nyomdokában kell járnia az új érsek-patriárkának is, s hogy méltó lesz hozzájuk, arra elég biztosítékát láthatták hívei eddigi működésében. A mi választásakor hátrányára volt, hogy nem szerepelt soha mint exponált párterem s abban a sajátságos összehívásában a politikai és egyházi irányzatoknak, mely a szerb egyházi életet jellemzi, nem állott a háta mögött párt: az most csak javára szólhat, mert működését nem korlátozzák sem elfoglaltságok, sem pártkötelek. A pártszerveletnek a választás után most már remélhetőleg elcsitulnak s kellően érvényesülhetnek az új patriárka jeles tulajdonságai: európai műveltsége, előkelő fellépése, erélye és munkabírása s egyházi szelleme. S talán betöltheti misszióját abban is, hogy a szerb egyházat megtisztítsa a politikai viszályoktól attól a szellemétől, a mely utóbbi időben annyi kárt okozott neki.

A program, melyet megválasztásakor adott, e tekintetben is a legjobb reményeket keltetheti. A szerb metropolitának egyik legégetőbb kérdése a sanjarián javadalmazott alsóbb pap-ság helyzetének javítása. Ezen nagy szükség némi enyhítésére Bogdanovics érsek-patriárka kijelentette, hogy évente 150 ezer koronával fog hozzájárulni. Arra a sok méltatlan gáncsolásra, mely Bogdanovics püspököt a patriárkai szék megüresedése óta érte, méltó feleletül szolgál ez az első nagylelkű adomány.

Bogdanovics Luczian, a ki Baján 1867 május 10-ikén született, ifjú korától nagybátyja, Brankovics patriárka segítségével gondos nevelésben részesült és kiváló egyéni tulajdonságainál fogva 1891-től kezdve — mikor a Szent Bazilita szerzetesrendbe lépett — gyorsan futotta be az egyházi pálya alantas fokait, míg 1897 december 6-ikán, alig 30 éves korában, a budai görög-keleti szerb püspöki széket elfoglalta. Kicsi, de ugyancsak elhanyagolt egyházmegyéjét tizenegy évi buzgó és hazafias működésével mintaszerűen berendezett egyházmegyévé alakította át.

Épen a budai püspöki székben tanusított kiválósága s az a tapintatos készség, a melylyel a magyar élethez hozzá tudott simulni, tették őt most elnyert előkelő állására első sorban alkalmassá. A szerb pártok magatartása sem személye ellen szólt, hanem politikai pártérdekben leli magyarázatát, mert az egyházi érdekek szempontjából bizonyára nem találhat volna nálánál alkalmasabb embert a szerb püspökök közül a patriárkai székre. Némi tartózkodás nyilvánult irányában Brankovics patriárkához való rokonsága miatt is; azok, a kik az elhunyt főpápnak halálában is gyűlölködő ellenségei, politikai érdekből fegyvert kovácsoltak Bogdanovics ellen e rokonságból. Ez azonban tárgyi szempontból véve olyan semmis vád, a melynek magától kell eloszolnia. Ha a szerbek csakugyan javára akarnak lenni egyháznak, akkor egyértelműleg támogatniuk kell patriarkájukat nehéz feladatai teljesítésében.

Popovics V. István.

ERŐSS LAJOS,

A TISZÁNTÜLI REF. EGYHÁZKERÜLET ÚJ PÜSPÖKE.

A tiszántúli kerületben nem új dolog, hogy a hívek tanárt választanak püspökké. A XVI. században Károli Péter, a XVII.-ben Melotai Nyilas István, Diószegi Kis István, Szilágyi Tönköly Márton, a XVIII.-ban Kocsis Csörgő János, Szilágyi Sámuel, P. Szathmári István, Sinay Miklós szintén tanári hivatalukat cserélték föl a püspöki méltósággal. Eröss Lajos méltó utódunk lesz, kiváló képességei megvannak hozzá.

1857 márczius 2-ikán született a bihari megyei Darvason, egyszerű iparosok voltak a szülei. Szárnazása s egész neveltsége folytán nem is fejlődhetett mássá, mint hitbeli meggyőződésében törhetetlen, demokrata hajlandóságú férfitá. Iskoláit az elemiek kivételével elejétől végig a debreczeni ősi kollégiumban járta,

mint a tiszántúliaknak eddig legelső hírneves püspöke. Sorjában viselte mindazon diák-tisztségeket, melyekkel a főiskola csakis legjobb diákjait szokta jutalmazni. Mint theologus, szerkesztője volt a Hitnászaki Önképző Társulat közlönyének. Majd, mint a kollégium első diákja, egy esztendeig viselte a szeniori tisztséget. 1882-ben a bázeli és berlini egyetemeken hallgatott theologiai előadásokat. Azután Földesen lett segédlelkész. Itt azonban csak rövid ideig maradt, 1884 tavaszán a szilágymegyei Kémer község választotta prédikátorának. Két év múltán a földesi eklézsia visszahívta, most már rendes lelkészének. Hét esztendeig maradt Földesen. 1893-ban a püspökladányi nagy egyház választotta meg, melynek népszerű papja volt mindaddig, míg 1899-ben a debreczeni kollégium a dogmatikai tanszék betöltésére nem szította egykori kiváló növendékét. Ezen állásából jutott most magas méltóságába a kerület egyházainak bizalma folytán.

Közsorsból küzdötte föl magát az egyházban elérhető legmagasabb tisztségig. A szegény diákok rögös útját rózta végig, mint a debreczeni kollégium annyi nagyra hivatott szegény diákja, kiknek egyedüli gyámoluk a főiskola, mely kényelemmel ugyan nem, de ellátja őket egy egész életre szóló becses útravalóval. Beléjük oltja a kálvinista hitükhöz való erős ragaszkodást, a törhetetlen fajszeretetet, a munka igaz megbeesülését. Küzdeni tudó, mindig egyenes úton járó jellemeiket formál belőlük.

Ez a nevelés fejlesztette ki az új püspökben is a benne amúgy is megévő kiváló tulajdonságokat. Fáradságtalan munkakedvét, aczélos akaraterjét, önzetlenségét, s kiváltképpen tüzes fajszeretetét, mely lelkész korában őt a föld népeinek a szó legszebb értelmében lelkipásztorává tette. Ladányi pap korában megmutatta, milyennek kell lennie az igazi papnak. Látna, hogy a község határát fojtogató köztörtékek miatt hívei nem tudván földhöz jutni, nyomortárságnak lesznek kitéve, mit sem törődve a feléje zúduló gyantsításokkal, élére állott a földre éhes nép mozgalmának s hosszas, kitartó, makacs küzdelem után kivitte, hogy az alapítványi birtokok bérleteiben a föld népe is részesült. Az elvakult gyűlölködés az úri szocialista elnevezést ragasztotta ugyan rá, de cserében megnyerte az elhagyott szegény nép hálás szeretetét.

Vezéri képességei ebben a küzdelemben jutottak érvényre először. Az is bebizonyult ladányi időzése alatt, hogy hatalmas adminisztratív tehetség lakozik benne. Mint pap, a hívei érdekeinek élő, őket vezetni akaró és tudó, önzetlen egyházi férfi mintaképének mutatkozott. Erdemeiért Püspökladányi diszpolgári oklevéllel tüntette ki távozó papját.

Ottani időzése alatt vette át a tiszántúli reformátusok legelterjedtebb folyóiratának, a «Debreczeni Protestáns Lap»-nak szerkesztését. 1904 végéig állott élén a lapnak. Sokféle elfoglaltságai között a tudományok művelésére is ráért. Szaktudományában való alapos jártassága szerezte meg számára a debreczeni tanszéket s tudományának szerete birta rá, hogy a jövedelmeiből kaptatóból egyenesen anyagi kárával a tanári katedrára lépjen. Kilenczedik esztendeje mindössze, hogy tanári hivatalát elfoglalta, ezalatt a tanári munka mellett jelentős irodalmi munkásságot is fejtett ki. Mint szerkesztő, lapjában számtalan kisebb-nagyobb dolgozatot tett közzé, megjelent több alkalmi és egyházi beszéde, dogmatikai tanulmánya. 1905-ben terjedelmes Apologetikája, szaktudományában igen jelentős munka, 1906-ban valóságos irodalmi vizsgálódásai eredményeképpen a buddhista katekizmus fordítása.

Munkássága ezel nem lezárva. Élete javakorában, szellemi és testi ereje teljességében levő férfi létére tudományszerete a püspöki méltóság szerfeléle gondja és adminisztratív aprólékos teendői között is bizonyára talált módot arra, hogy a kálvinista hittudományt értékes munkákkal gazdagítsa s ezel is méltó utódja legyen Mélius Péter, Sinay Miklós, Buday Ezsaiás, Révész Bálint, Kiss Áron és a többi nagy tudós voltokról híres tiszántúli püspököknek.

Ha még hozzáteszünk, hogy erős vallásos- és fajszerete mellett a szó legnemesebb értelmében vett modern ember, a ki nem fo-

gadja vak elfoglaltsággal az új eszméket csak azért, mert újak, hanem szembe nézve velük, kiválogatja s haszonra fordítja belőlük azt, a mit szabadelvű gondolkozása a közre jönnek tart, úgy megállapíthatjuk a ténnyel, hogy a tiszántúli kerület legelső egyházi tisztsége arra minden tekintetben méltó és rátermett egyéniség díszül jutott. Képességei, jelleme, eddigi munkás élete, tudományszerete a kerület hozzáfűzött reményeivel báltsával s azzal kecsgetnek, hogy nem a püspöki méltóság lesz tekintélyemelő dísz, hanem ő fog majd díszére válni a legnagyobb református egyházkerület püspöki székének.

Cs. F.

ÖRSZEMEK A SÍKON.

Havas esőt csap szemembe az északi zápor,
Fejem fölött sötét éjjel fellege a sátor.

Pajtás, élsz-e még?

Nékem már a kezem-lábam

Hideg, mint a jég.

— Hármat jobbra, hármat balra, negyediket

Tedd ki hékás a kulacsod a löporos zsákra!

Fogd a fegyvert szorosabban,

Szempilládat le ne hunyd:

Nem megyünk el innen élve,

Még az éjjel meghalunk.

Farkas vonít a határba, holló sír az égen.

Rosz idő járhat ma nálunk, kinn a faluvégen ...

Félsz-e cimzora?

Itt a butykos, anyám küldte,

Édes a bora.

— Hármat jobbra, hármat balra, negyediket

Mátkám is volt... faluszépe... Jézusom, ha

Fogd a fegyvert szorosabban,

Szempilládat le ne hunyd:

Nem megyünk el innen élve,

Még az éjjel meghalunk.

Maradj békén. Forr a vérem. Bor beszél belőled!

Teringtettél! ... hogy a mátkám ... hogy a szere-

Vért kíván a vér —

Egy életed, egy halálod.

Helyt állj magadér!

— Hármat jobbra, hármat balra, negyediket

Tedd ki legény a gyilkosót a löporos zsákra!

Kapd a fegyvert szaporabban,

Szempilládat le ne hunyd:

Nem megyünk el innen élve,

Még az éjjel meghalunk!

[az Isten,

Miatyánk, ki vagy ... a mellem! ... verje meg

Bélműdöt! végem pajtás ... nincs, a ki segítsen.

Elhagy az eróm —

Mártsd meg piros vértócsába

Fehér keszkenőm.

— Hármat jobbra, hármat balra, negyediket

Mátkámnak add ... faluszépe ... Jézusom, ha

Fogd a fegyvert szorosabban,

Értem jönnek, pörg a dob:

Nem megyek el innen élve,

Édes anyám! meghalok.

Emőd Tamás.

DIADALMAS NYÁR.

A tarlókon már haldoklik a nyár

Sápáitán, halkán, szomorúan.

Fájón csillámló, késő napsugár

Vonaglik át az őszi búban.

A rét lehunnya virág-szemeit,

Ne lássa, hogy hervad a róna,

Hogy zúgja a tölgyek ágait

Páradt madarak bucsúja.

Az erdő tépett gyászruhában áll.

Lomb-foszlányok szállnak a szélben.

A völgyek mélyén: pusztulás, halál,

Álom a földön, kőd az égen.

Alkonyugár hajóz a tóvizen ...

— Szívembe dal kél, büszke, boldog:

Láttam e tájt s képét úgy őrizem,

Mikor minden fénylett, mosolygott.

Most is úgy érzem: halkán, suhogón
Fuvalom ring az esti árnyba,
És fenn az égen, halk álom-hajón,
Száll, száll a nyár tündérleánya.
Örök sugárral szórja utamat,
Örök derűvel int a távol,
És úgy érzem: karomba tartalak,
Lángolva vágytól, ifjúságtól.

Igen! Az őszt nem érzem soha már.

Melletted járva, érted égve

Enyém a fény, a jövő és a nyár

Pompája, öröme, reménye.

Minden bájával enyém lett veled,

Áldó esőködtől itt ég bennem, —

Ujjongó dallal hadd köszöntselek

Édes, diadalmas szerelmem!

Endrődi Béla.

PÁRBAJ.

Elbeszélés. — Irta Szebenyei József.

A Második utcza bandáról meg a becületéről már volt szó, mert hiszen a Második utcza banda és a becület egy fogalom alá tartoznak. A mások becületével ugyan nem sokat törődünk, sőt az idegen test vagy ingóság épsége sem igen nőtt a szívünkhez, de a magunk becülete igen szent dolog volt. Mi a Second Streetnek voltunk a védőereje, a hadserege és bár a Second Street polgársága nem volt ránk túlságosan büszke, mi büszkék voltunk magunkra is, az utcánkra is. Nem igen volt Newyorkban ennél külömb utca. Aszfaltos volt a kocsiútja is, két-három fa is volt benne, a sarkán templom, a másikon kórház, a közepén pedig régi, csöndes temető. Newyork tudniillik tele van temetőkkel. Apró, pár holdas temetőkkel, a melyek valamikor a város végén voltak, most meg a legközepebb kerületek. Minden tíz évben kijebb temetkeztek az emberek pár mérfölddel és minden tíz évben városrészek épültek föl a temetők körül. Ma mintegy harmincz-negyven temető van a városban, a míg a húsz emeletes paloták majd el nem tűntetik ezeket a nyugodt, hangulatos kis oázisokat a nagy kősvatagban.

Arrafelé legendás dolog, olyan lovagkorbeli romantikus mesének tartják a párbajt, kardra vagy pisztolyra. Mikor meséltem a bandának, hogy az én apám háromszor is párbajozott, olyan magasra emelkedett a tekintélyem, hogy néhány napig Bill Hardyval versenyeztem közmegebesülés dolgában. A magyar gyerek is hajlik az eféle romantikára, bár gyakran hallja és benne él a párbaj társadalmában. Az amerikai gyerek előtt pedig egyszerűen a regényes, fantasztikus, lovagkori történetek romantikáját ébreszti föl.

Mióta meséltem, hogy az édes apám mint vadcsott össze egy hetike katonát, a párbaj szelleme ott ólálkodott az egész társaság fölött. El kellett mesélnem apróra azokat a formalitásokat, a melyek megelőzik a páros viaskodást, a segédek szerepét, a kommandókat, mint én azt ösmertem. Kiszíneztem a magam gyerek-fantaziájával, hogy szinte elállt a lélekzetük és attól kezdve ha két botot kerítettünk valahol, olyan vívógyakorlatokat rendeztünk — én mint a vivás tanára — hogy megkéült kardokkal tértünk nyugovóra a hányan csak voltunk.

Mindnyájunkat szerfölött izgatót a dolog. Heteken keresztül a párbaj volt az egyetlen témánk, közben el-el meséltem a fúknak mind azokat a híres, véres párbajokat, a melyekről hallottam, úgy, hogy a végtelékig fölízgatót fantáziánk már nem tudott megállani ennél a pontnál.

A Második utcza banda fegyelem dolgában igen magas színvonalon állott. Egymás megbecsülése, ragaszkodás, szoros szolidaritás a banda erényeinek tartozott, mint a hogy illik is egy ilyen kis szabad csapathoz. Ettől az időponttól kezdve azonban észrevehető volt a változás. A fegyelem sülyedni kezdett, krakéler vonásokkal kezdemű fölfedezni a fúknak, sőt mi több, magam is tápláltam ilyen hajlandóságot. Egymással szemben hideg és zárkózott lett a modorunk, az érintkezésünkől kivestett az a megszokott pajtáskodó hang, szertartásos

FERDINÁND BOLGÁR FEJEDELEM JÓZSEF FŐHERCEGGEL BEVONUL SZOMBATHELYRE.

formulához nyultunk és rettenetesen kényesek voltunk a magunk becületére. Az utczai rend védelme is meglazult, a szomszéd utcza bandáival folytatott örökös guerrilla harcok megszűntek és a lányokról sem mondtunk már semmiféle csipkedő megjegyzéseket, nehogy valamelyik fiúnak a gyengéjét érintsük vele. A Second utcza banda életében ez volt az egyetlen korszak, a mikor mélyen lesüllyedt a demokratikus elv és a mi kis társadalmunk a züllés útjaira tévedt.

Ez a hallatlan züllés aztán a tetőpontjára hágott, mikor egyszer nagy lelkendezve jelenttem be a bandának, hogy a padlásra az egyik ládában két valóságos kardot találtam. Ugyanis otthon, az ebédnél állandóan a párbaj fölötti kérdésközpontem az édes apámtól, mindig az izgatott:

— Gondolom még most is megvan oda-főnn a két vívókardom, — szolt egyszer az apám és én, mint a kit golyóval löttek ki, rohantam föl a padlásra, keresni a kardokat. A banda néma megdöbbenéssel fogadta a hírt. Öten-hatan indultunk rögtön a padlásra, hogy a személt megtartsuk fölöttük. A dolog hihetetlennek tetszett és lázas, piros arczzal, suttogva, meghihleten kerestük elő a két rozsdás szerszámot, két vékony pengéjű, tompa élű párbajkardot. Szótlanul mentünk le a bandához és fejbőlöntással bizonyítottuk a hír valóságát.

Bill Hardy, a banda vezére egyszeriben mélyen sülyedt mellettem tekintély dolgában. Olyan csodálattal, tisztellel vetek körül a gyerekek, mintha valami nagy hőstett nyomná a vállamat és én hogy kiélvezem ezt a dicsőséget, szinte kábultan meséltem nekik:

— Ugy-e látjátok hogy én hősi, párbajozó családból való vagyok? Ugy-e nem hittétek, hogy az apám háromszor is párbajozott? A vér most is meglátszik az egyik kardon.

Híába, úgy van az, hogy csak az európai emberekben van nemes lovagiasság. Ezek, ha valaki megsérti őket, mezitelen mellél, bátran, férfiakhoz illő módon állnak ki a porondra és az életüket áldozzák föl a becületért. A ki megsérti a másikat, az pedig az életével áll oda elégtételt adni. Nem úgy mint az amerikaiak, a kik csupasz ökökkel kékre verik egymás szemét, mint holmi parasztkok és mint a kutyák úgy marakodnak!

Mikor idáig jutottam, Bill Hardy kiugrott a csoportból — hüvös, őszi délután volt, a templom alatt állottunk, hogy a hűdég szél nem érjen bennünket — mondom, Bill elem ugrik és megfelelő harcias pózba vágva magát, hangosan szolt:

— Lehet, hogy az európaiak különben lovagiaskodnak, de a ki ezt azt országot lecsúfolja, lesértegeti, annak velem gyűlik meg a baja! Ön gyalázta a szabad Amerika szabad népeit, ön tehát aljas módon visszaélt azzal, hogy ebben az országban él, hogy itt szívja a levegőt. Ez gaszág!

A többiek mély megdöbbenéssel álltak körül bennünket. Bill Hardy megint fölém kerekedett tekintély dolgában, úgy állt ott, mintha most ő védelmezné a csillagos lobogót az európai invázió ellen. A helyzethez méltóan csak ennyit feleltem:

— Ezért ön lakolni fog. Rendes körülmények között ilyenkor én levetem a kabátomat, felgyűröm az ingujjamat, átadom a kabátot egyik fiúnak, mire Bill Hardy ugyanazt cselekszi. Kiállunk a kocsi-útra, boxoló állásba helyezkedünk és eleinte csendesesen, — az eröket kémlelve — később vad módrá, elkeseredetten püfölkük egymást övön felül, míg a társaink sötét nékül állnak körül bennünket és nézik szakértő szemekkel a viaskodást. Mondom ez lett volna a rendes, szokásos és amerikai módja az elintézésnek.

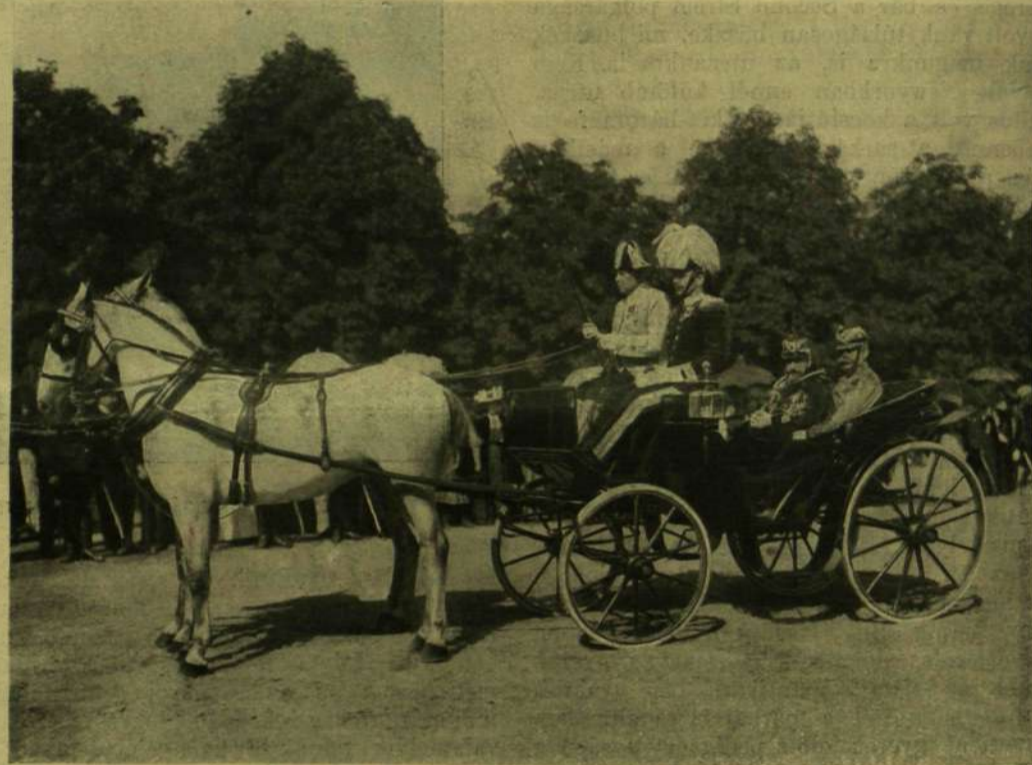

A FEJEDELEM A NEVÉT VISELŐ HUSZÁREZRED MEGTEKINTÉSÉRE INDUL.

Most azonban erre senki sem gondolt. Mintha természetes lett volna, egy-egy csoport állott körül engem is, Billt is, a hogy eltávolodtunk a templom előtt és pár perc múlva már két-két fiú vált ki a csoportokból és leültek a templom lépcsőjére tanácskozni, mialatt mi más-más kapu előtt álltunk kis táborunkkal ijedt, tágra nyitott szemekkel és vártuk a történéseket.

A segédek hamarosan elvégezték a megbeszélést. Nagyon komoly arcot vágak és úgy léptek ki, mikor hozzám igyekeztek, mint élet halál urai és valami végzetes elhatározás ült a szemükben. Ünneplényesen tudomra adták, hogy este tíz órakor a temetőben lesz a mérkőzés, a kardokat este kilenczig adjam át a segédeknek. Sűrű köd ereszkedett le a Második utca fölé, hideg szél járta végig az utcát és füttyölt a millió sürgönydrót között, mikor harminczan, szomorú, elszánt kis csapat, mentünk haza — vacsorázni.

Este kilencz után, kezemben a két rozsdás karddal, már ott álltam a templom előtt. Segédek hamarosan megjelentek, aztán indultunk a temető felé. Az Avenuen túl magas vasrács kerítés mögött feküdt a kis temető, apró fáival és rengeteg sírkövével, a köd sűrű volt és vizes, hogy lecsúszott a kezünk a vasrácsról, a hogy másztunk volna át rajta. De azért valahogy átszegtük egymást, leguggoltunk a

A FEJEDELEM AZ EZREDPARANCSNOKKAL KOCSIN.

A FEJEDELEM HADSEGŐDÉVEL S A RÓLA ELNEVEZETT HUSZÁREZRED PARANCSNOKÁVAL.

FERDINÁND BOLGÁR FEJEDELEM SZOMBATHELYEN.

a kövek mögé és vártunk. Pár pillanatig ülhetünk, mikor megérkezett Bill a segédeivel. A kardokat zsebkendővel törülgettük, mert a rozsdás sárgára festette a vizes pengéjüket. Messze bementünk a temető közepébe. A város morajló zúgása kísért bennünket, a köd ránk terpeszkedett, a mint ugráltuk át a sírhantokat, hogy egy méternyi tisztást találjunk.

Jimmy mint vezetésesség a szerepe fölül kérdezősködött. Megmagyaráztam neki, majd hogy a magam bátorságát is öregbítsem, a vágások különféleségét magyaráztam a segédeknek, megmutatván nekik milyen az a csel, melylyel az apám halottra vágta azt a bizonyos katonatisztet.

Mikor a templom órája a tized ütötte, ott álltunk ingóiban egymással szemben, kard a kézben Bill Hardy meg én. A helyzet komolysága igen előkelő szint adott a dolognak. A békeltetési kísérletre mély esőnd következett. A kardokról lecsurgott a víz a hogy rajta állásba helyezkedtünk és mikor elhangzott a kommandó, félelmetes csattogás, kattogás zörgött bele az éjszakába és mintha a halottak is mind a fogaikat csattogtatták volna, egy fél perczig tarthatott csak, mikor Bill hangosan fölkiáltott:

— I am cut! (Mégvágta.)

A viadal megszűnt, a segédek fontoskodó arccsal suhantak Billhez, keresték rajta a

vágást, míg én, mint egy párbajhőshöz illik, a kardom hegyét a földre eresztve vártam a továbbiakat. Azt a bizonyos vágást a segédek nem találták sehol. Tehát kezdjük újra:

Megint fölálltunk és mikor vártuk a kommandót, a helyett hogy a rajta hangzott volna el, élesen sikoltotta Jimmy:

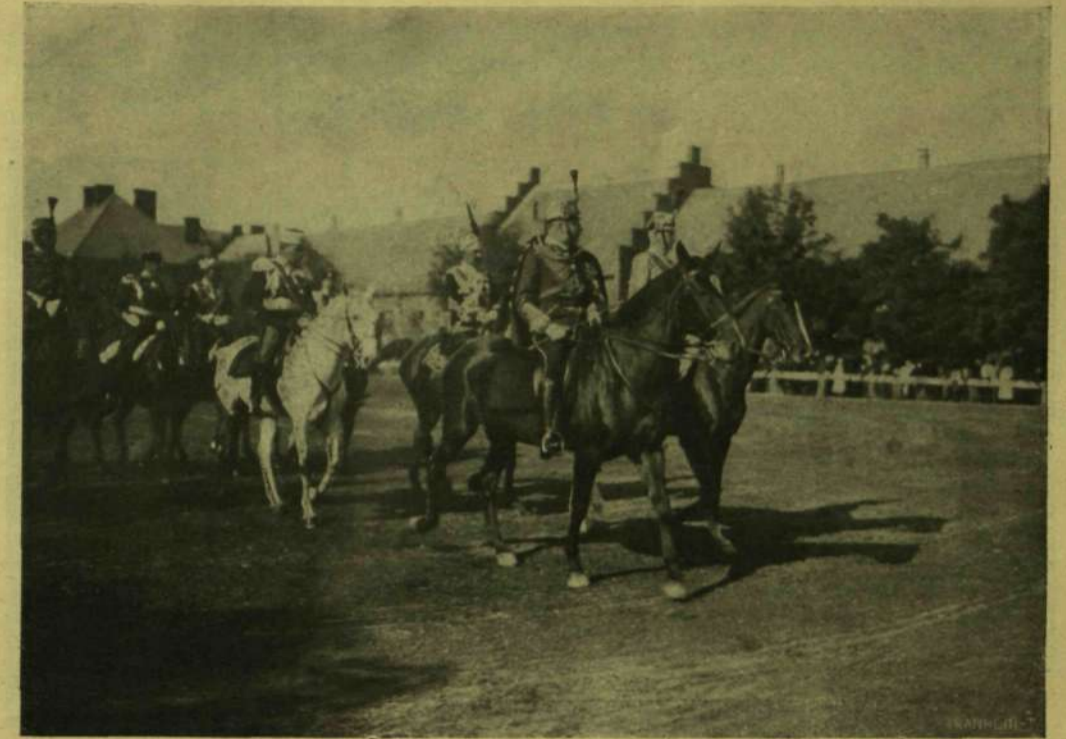
— He is it the cop! (Jön a rendőr.)

Mint a szétrebbentett madarak, a hányan voltunk, annyi felé futottunk egyenesen a vasrácsnak. Mivel még olyan rendőr nem született, a ki minket el tudott volna fogni, most is elmenekültünk. A templomnál kezét fogtunk mind a hatan és mint a ki a becsületét megvédte, férőhöz illően mentünk hazafelé.

A KIRÁLY HADGYAKORLATON.

A királyról minden ember tudja, hogy tetőtől-talpig katona. Lelkiismeretes uralkodó, a ki két államának minden legkisebb, legjelentékenyebb ügye iránt is érdeklődik, sőt a politikai események minden részletét is annyira ismeri, hogy még az események mozgatóiról és minden szerepvivő politikusi dolgairól is tájékozott, mégis a hadsereg áll legközelebb a szívéhez és a katonai ügyeket mindenkifölött maga intézi. Nem csoda, kato-

nának nevelték, és életének java részét katonai környezetben töltötte. Sokan mondják róla, hogy a nagyobb jelentőségű ügyeket is katonai szempontból itéli meg és noha ez a vélekedés éppen olyan naiv, mint igaztalan, azt mutatja, hogy királyunk katonai egyénisége domborodott ki a legerősebben alattvalói előtt. Valóban, a király első sorban katona, úgy él, olyan lelkiismeretes, olyan buzgó, pontos és friss, mint a katonai öntudatban és kötelességérzetben nevelkedett katonatiszt, a kinek csupán egy gondolata van: mindig katonásan tölteni be hivatását. Az uralkodók kedves hadi játéka, a hadgyakorlat a mi királyunknak is mindig legkedvesebb szórakozása, azaz hogy ennél jóval több, mert ünnepe is, de egyszersmind komoly, tanulságos munkája. Minden hadgyakorlat előkészítése is érdeklő és a vezérkar főnöke mindjárt az első tervekről elsősorban a királynak tesz jelentést. Minden hadgyakorlaton részt vesz és csak rendkívüli esetben mond le róla. Így négy év előtt az akkor zavaros magyar politikai viszonyok miatt mondott le — fájó szívvel — a temesmegyei hadgyakorlatról és trónjának örökösével *Ferencz Ferdinánd* királyi herczeggel helyettesítette magát. Hogy mennyire kedveli a hadjátékot, a hadgyakorlatot, klasszikus példáját mutatta az idén, a mikor orvosainak minden tanácsa, intése és aggodalma ellenére kissé

A FEJEDELEM ÉS A KISÉRETÉBEN LEVŐ BOLGÁR TISZTEK.

A FEJEDELEM SZEMLÉLT TART HUSZÁREZREDE FÖLÖTT.

gyöngélkedő állapotban is részt vett a veszprémi hadgyakorlaton. Nem lehetett lebeszélni róla és noha előzetesen minden intézkedést megtett a helyettesítés dolgában, az utolsó pillanatban, mihelyt kissé jobban érezte magát, azonnal kijelentette, hogy megmáshatatlanszándéka részt venni a katonai gyakorlaton. Ennek a királyi kedvtelésének és katonai kötelességtudásának köszönhetik a jó veszprémiek, hogy legforróbb óhajításuk teljesült és minden riasztó hír ellenére is körükben üdvözölhetők és ünnepelhetők ős királyunkat. A király boldogan ment Veszprémbe és ez örömmel töltheti el a veszprémieket. A király környezetében mondják, hogy a Felső azért is ragaszkodott annyira a veszprémi utazáshoz, mert mint nem minden melankólia nélkül mondogatta, ki tudja, megengedi-e egészségi állapota, hogy még valaha részt vegyen hadgyakorlatokon.

Hogyan él a király, a mikor katonái között van? Erről óhajtok némely intím részletet elmondani.

A király általában korán kel, a hadgyakorlatokon pedig minden nap hajnali négy órakor talpon van. Kivételet most az idén tett először életében, mert orvosai rendelkezése mégis megtett annyit, hogy ötig, fél hatig az ágyban maradjon. Első dolga a hadgyakorlaton is az állami ügyek elintézése. Körülbelül másfél óra

hosszat azokat az ügyeket intézi, melyeket az éjjeli futár virradóra a táborba hozott és a melyeket a kabinetiroda készít elő aláírásra. A kabinetiroda több tagja ugyanis mindig elkíséri a királyt a hadgyakorlatra is. Az elintézt ügyeket az udvari futár a legközelebbi vonattal elviszi. A király ezután rövid reggelizéshez ül. A reggeli: tea és egy-két húsétel. A míg reggelizik, a főhadiszállás előtt gyűlnek össze a vezérkari tisztek és a külföldi katonai attasék. A főhadiszálláson eddig mindenkor nagy katonai sátrat vertek. Albrecht királyi herczeg eszméje volt a nagy hadi-sátor, a hol a vezérkari tisztekkel mindig együtt érkezett és a király megszokásból is, kegyeletből is mindig e hadi-sátorban étkezett a hadgyakorlatokon. Most tette az első kivételt. A veszprémi püspöki palotában nem találtak alkalmas helyet a sátrornak, de meg a király egészségére való tekintettel is a püspöki palotában történt az étkezés.

A király Veszprémbe csak nyolcz vagy kilencz órakor ment ki a gyakorlatra. Azelőtt azonban pontban hat órakor reggel megjelent hadsegédeivel a főhadiszállás előtt és rövid üdvözlés és társalgás után kocsióra ült a hadsegédekkel. Innen azután mindig egyenesen arra a pontra hajtat, a hol a két ellenséges hadosztály aznapi műveleteit megkezdte és a honnan a harcztér legkönynyebben

A FEJEDELEM HUSZÁREZREDÉNEK TISZTJEI KÖZT.

FERDINÁND BOLGÁR FEJEDELEM SZOMBATHELYEN.

A BOLGÁR FEJEDELEM ELLEPÉTET A SZOMBATHELYI HUSZÁREZRED ELŐTT.

áttekinthető. Az egész kíséret kis távolban lovon követi a királyt. Régebben a király is lóháton ment ki a gyakorlatra, de mert a harcstéren amúgy is lóra ül és néha öt-hat óra hosszat marad lóháton egyhuzamban, újabb időben orvosai tanácsára a nézőpontig kocsin megy ki. Nem új dolog, hogy a király pompásan üli meg a lovat és hogy elsőrangú lovas. A legdaliásabb huszárcapitány is tanulhatna tőle: feszes, egyenes tartással lovagol, ha poroszkalva, vagy ügetve halad és könnyed meghajlással, ha vágat. Az előtte kifejűdő minden lovassági attackban maga is részt vesz. Odaugrat a vágató lovassághoz és együtt futtat a rohamra induló lovassággal. Ilyenkor nagyon féltik a királyt, mert nem egyszer megesik, hogy az árkon-bokron át száguldó huszárságból egyik-másik elbukik és megtörténik, hogy a huszárok keresztülgázolnak rajtuk. A kíséret, a királyi hercegek, vezérkari tisztek és katonai attasék csak ámulnak Veszprémben, a mikor látták, hogy a király öreg, az átélte nagy betegségek után is úgy vágató, mint egy husz éves huszárhadnagy. Arca ilyenkor kissé kipirul és a mikor a huszársággal együtt megáll, látszik rajta, hogy mekkora öröme tellett a bravuros huszárohamban.

A királynak négy kedves lova van: A Marschal, Messzalina, Luna és Vexfox. A Luna magyar nevelés, az udvari istálló igen olcsón jutott hozzá egy magyar földbirtokos útján. Veszprémben a Messzalina lovagolt. A király lovait reggel négy órakor etetik és estig táplálékot nem kapnak. A harcmezőn minden katonai művelet megfigyel a király. Mindenről tud és minden incidensre szakszerű megjegyzést tesz. Gyakran maga teszi figyelmessé valamely mozdulatra a vezérkari főnököt, vagy a kíséretéhez tartozó urakat. Mind a két fél műveleteit számon veszi és a két ellenséges tábor között levő, néha harmincz kilométernyi távolságot bejárja kíséretével, a mely olyan tempóban követi, a minőben a király lovagol. Az idén már nem figyelhetett meg mindent a felség. Több ízben bánatoson mondotta is: — Sajnos, már nem látok jól! Öreg vagyok, nagyon öreg!

Ez az ország kissé elkedvetlenítette. A harc fejlődését rendszeren magaslatról nézi a király. Néha leszáll a lováról és ha megéhezik, a mellette álló lovászmester kis börtáskájából vörös borral telt lapos palackot és sonkás, vajos szeleteket nyújt át neki. A reggeli indulás előtt a főhadiszálláson a kíséret minden tagja elláthatja magát ilyen elemőzsiával. Azután újra lóra ül a király, egyik magaslatról a másikra vágat és a harcvezetési teljes kifejűdése után a déli órákban haza felé indul lóháton. Veszprémben először történt meg, hogy a király többször automobilon ült és Ferencz Ferdinánd királyi herceggel automobilon járt be a harcstéret.

Egy órára, néha fél kettőre jár az idő, a mikor a király fényes kíséretével haza érkezik. Leszáll a lóról, megsimogatja a ló sörényét és átadja lovat a hozzácsatolt lovászoknak; az urak üdvözlik a királyt, a ki siet az ebédhez átöltözködni. A moria-sasvári hadgyakorlaton, melyen Frigyes Vilmos német trónörökös is résztvett, egyik napon a hazajövetelkor fölötté érdekes incidens történt. A király már leszállott lovaról, a mikor meglátta, hogy a körülbelül száz méternyire eső széles országuton ellenséges jelzésű (az ellenséges katonák fehér vászonnal burkolt sapkát viseltek) honvédegyalogság vonul el gyors menetben. A király egy pillanatra meglepődve néz, azután szó nélkül hirtelen lóra kap és sebes vágatással az országútra száguld. A kíséret is nyomban utána a leggyorsabb iramban. A király odaugrat az egyik honvédszádoshoz és magyarul ezt kérdezi tőle:

— Mit csinálnak maguk itt? Honnan kerülnek maguk ide?

A százados haptákba vágja magát és feszes állásban, katonásan feleli: — Felséges uram, megkerüljük az ellenséget!

— De Szokolia innen nagyon messze van!

— Egész éjjel meneteltünk, mert kémeink azt jelentették, hogy erre gyöngébb az ellenfél hadállása.

A király megcsóválta a fejét s azután nagy örömmel mondotta:

— Nagyon szép! Igazán ügyes és bravuros! Ennek örülök!

A király mosolyogva, katonásan köszönt, a százados feszesen tisztelgett és boldogan vezényelte a csapatot.

A király pedig visszafelé menet nevetve mondta a kíséretnek:

— No, ez kitűnő hadi művelet! Meg kell őket dicsérni, külön kell megdicsérni!

A hadsegédek természetesen azonnal följegyezték a dolgot és a királyt az incidens annyira jó kedvre derítette, hogy az egész ebéd alatt a honvédek kitűnő kiképzéséről beszélt.

Veszprémben a püspöki palota belső termében ebédelt a király kevesed magával. De azelőtt másmilyen volt a katonai lakoma. A nagy, szelős hadi sátorban eleven, mozgalmas, kedves és vidám volt az étkezés. Hosszú, patkó alakú asztal mellett a közepén foglalt helyet a király és ebéd közben élénken, hangosan társalgott Beck, akkori vezérkari főnökkel és szomszédjaival. Az urak valamennyien szintén hangosan és fesztelenül társalognak már azért is, hogy a király zseniben ne legyen. Rendszeren az aznap gyakorlatról esett szó. Etéd közben pedig a törzstisztek jöttek-mentek és a később jövők előlről kezdhették az ebédet, még ha a fekete kávéhoz érkeztek is. A király mindvégig ott maradt az asztalnál és ha már mindenki megébédelt, csak akkor kelt föl. A későbbben érkezettek éppen azért is siettek az evéssel. Ebéd közben tizenkét ember váltanak tányért. A menü rendszeren ez: leves, főtt és

sült hús, szárnyas és vad, tészta, gyümölcs, sajt, csukorkák, fekete kávé, bor és egyéb szeszes italok. Ebéd előtt és a leves után sört töltenek és minden teríték mellett három üveg áll: vörös és fehér bor, meg schönbrunni ivóvíz. A királyi üdvartartás ugyanis mindig Schönbrunnból hoztatja a királynak az ivóvizet.

A király a hadgyakorlatokon ritka jó étvágygyal eszik és a vacsorán néha kétszer is vesz húst. A friss levegő és a lovaglás jó étvágyat csinál.

Délután a király keveset pihen s azután újra munkába fog. A déli udvari kurir újabb munkával látja el. Az elintéztett aktákat a futár este viszi el.

A király rendkívül figyelmes és előzékeny kivált a hadgyakorlatokon. A hölgyekkel szemben meg éppen gavalléros. Veszprémben is mindig megszólította a harcmezőn a katonai látványosságra kíváncsi hölgyeket és hosszasan, vidáman elbeszélgetett velök. Sasvárott a hadgyakorlatra érkezésekor erősen esett az eső, de az előkelő hölgyeket, köztük a vidéken lakó Apponyi grófnőket a záporos se riasztotta el attól, hogy lenge, nyári ruhájokban a főhadiszállás előtt várják a királyt. A mikor a király meglátta a börgy ázott hölgyeket, mielőtt még a katonai tisztelgők üdvözlését fogadta volna, felszólította a hölgyeket, hogy siessenek a fődött folyosóra, ő maga karon fogta Apponyi Albert gróf unokahugát és bekísérte a kastélyba. Csak azután ment a törzstisztkar üdvözlésének fogadására. Képzelték, mekkora lelkesedéssel, elragadtatással beszéltek a hölgyek az öreg király kedvességéről és gavalléroságáról. A tisztelgés után a király maga hívta meg a hölgyeket a gyakorlatra.

A főhadiszálláson a királyt megérkezésekor nemcsak a vezérkari tisztek, hanem a külföldi attasék, hivatalnokok és a magyar és osztrák félhivatalos sajtó kiküldöttjei is fogadják katonás rendben. A magyarországi hadgyakorlaton előbb a magyar félhivatalos szerkesztőt szólítja meg — mindig magyarul.

Szegény Sturm Albert, a «Budapesti Tudósító»-nak most beteg szerkesztőjét igen kedvelte és nagyra becsülte. A katonai ebédekben Sturm mindig szemközt ült a királlyal. Megesett, hogy Sturmot valami dolga megkésleltette, a király azonnal észrevette a hiányát és megkérdezte a szomszédjától:

— Hol van a professzor úr?

Mindig professzornak cizemte. Persze, rögtön staféta ment érte és a kis Sturm revedező szemmel kért bocsánatot a késésért. A király mosolyogva bólintott.

— Nem tesz semmit! Nem tesz semmit! Sturm azután ugyancsak sietett az evéssel, hogy utóljára a királyt. Sietségében legkedvesebb ételéről is lemondott.

A király künn a harcmezőn se rideg. Inkább jókedvű és kivált akkor vidám, ha sikerült mozzanatokat vesz észre. Egyik hadgyakorlaton történt. Tudni kell, hogy a hadgyakorlatot a Manöveroberleitung (hadgyakorlati fővezetőség) mozgatja és intézi. A király éppen egy magaslaton volt kíséretével, a mikor heves ágyúdörgés és puskaropogás között jó képű, barna huszárgyerek vágatott föl a dombra és egy öt pécészet levelet lobogtatva, kiáltotta:

— Herr Oberlajdinant Manöver! Herr Oberlajdinant Manöver!

A nagy harci zajban a király hallotta meg legelőbb a kiabálást. Elnevette magát és intett a huszárnak:

— Ide gyere fiam! Itt áll az Oberlajdinant Manöver! — és rámutatott Beckre, a volt vezérkari főnökre. A huszárgyerek ugyanis a Manöveroberleitungot kereste, de ez a szó nem fért a fejébe és elkeresztelte.

Mindenki mulatott és a király is sokáig szívből nevetett, a vezérkari tisztek pedig ezért hálából busásan megjutalmazták a boldog közhuszárt.

Este hét és nyolcz óra között volt a vacsora a főhadiszálláson. Az esti lakoma egyszerű még akkor is, a mikor a királynak fejedelmi vendégei vannak. Leves, két húsétel: gulyás és sült, meg gyümölcs és tea: ez a vacsora.

A tati hadgyakorlaton Vilmos császár kétszer is evett a pörköltből, példát véve királyi gazdájától. A fiának, Frigyes Vilmos trónörökös-

nek is tetszett Sasvárott a paprikás magyaros étel. El is mondotta, hogy nem egyszer evett pörköltet Szógyény-Marich László berlini nagy-kövétüknél.

A vacsora közben is fesztelen társalgás folyik néha kilencz óráig is. Akkor azonban föláll a patkóalakú asztal sarkán a hadművelési iroda főnöke, a ki régebben nem volt más, mint Kolozsváry Dezső volt honvédelmi miniszter, most újra vezérkari ezredes. Oda-megy a vezérkari főnökhöz, a ki késével meg-üti poharát és a csengő kocczanásra hirtelen mélyszéles csönd lesz. A irodafőnök állva fölolvassa a két táborból érkezett jelentéseket, kijelöli a másnap küldendő döntőnök személyét és előterjeszti, hogy a király másnap honnan nézze a gyakorlatot. A király most előveszi a térképeket és a vezérkari főnökkel tanulmányozza a harcmezőt és hadi mozzanatokat. A király néha hiányokat vesz észre. Megtörtént, hogy egy különítményhez elfelejtettek döntőnököt küldeni és csak a király figyelemztetésére intézkedtek a kiküldésről.

A megvitátás után a király föláll az asztaltól. Mindenki követi. A király most szíves üdvözlés után a lakására megy és lepihen. A kíséret is siet aludni, mert a király nagyon pontos és a kíséretnek is pontosnak kell lennie. A főhadiszálláson éjjel, este tíz óratól kezdve teljes csöndnek kell lenni és ezért minden zajt eltiltanak, természetesen zenélni se szabad.

Reggel korán kell fölkelni és a katonának éjjel pihenni kell.

Az éjjeli háborítatlan nyugalom mellett is megtörténik, hogy valamelyik külföldi katonai attasé reggel későn ébred és a mire a főhadiszállásra ér, a királyt és kíséretét már nem találja. Nosza, ugyancsak rohanva vágat, hogy legalább a nézőpontig utóljára a királyi társaságot. Ha ilyenkor észreveszi a király, mosolyogva int az elkésétt vendégnek, a ki röstelkedve mentegeti magát.

Ime, így él királyunk a hadgyakorlatokon. Bihari Imre.

KÖLCSEY BIRTOKAI.

A befejezett tényt jelentették a lapok pár nap előtt: Kölcsey Ferencz birtokait egy oláh pénztintézet megvette. A hirdásban van valami lehangoló és elkedvetlenítő. Az öregek komoly munkáinak eredménye az unokák kezén elkallódik. Ebben a valóságban is sok a lehangoló, mert társadalomai törvény jut kifejezésre benne. Nemcsak a régi vagyonok romlására mutat, hanem annak a szellemnek és azoknak a tradícióknak a pusztulására is, melyekben az öregek még benne éltek, a fiatalok azonban már kikapcsolták magukat belőle. Nem volna sem egyénileg, sem társadalomilag jelentékeny baj, ha a régi és új generációk emez ellentétes távolodása csupán azokra a külsőségekre vonatkoznék, melyek a különböző időkben élő nemzedékek életviszonyainak felületét érintik. A más szakások, más viselet, más divat végtére folytonosan váltakozó jelenségek, ámde a mi jó vagy rossz volt a morál felfogás érdemében száz, akár ezer év előtt, ma is csak ugyanaz.

A jellemes, derék ember, a tanulása és képzettsége által a tömeg sorsát javítani akaró szándék, az igazságra és megismerésre törekvő lélek — ugyan mi rossz vagy avult lehet ebben akár a mai viszonyok szempontjából ítélve? Hiszen ma is ezek az erények a legnagyobb emberi és társadalmi értékek s éppen ezért, ma is a morál-kultusznak ez az intenciója a legjogosultabb. Az elmúlt korok és nemzedékek emez értékes tradícióit pusztulnak azonban leginkább. A mi a régi életben, mint értékes nemes hagyomány erkölcsi és gazdasági értéket termelt, az újbán immár pusztul rohamosan. A pusztulásnak konkrét megnyilvánulásai aztán azok a hírek, melyek nagy mulattal, sokféle emlékekkel bíró középületek, családok házak, birtokok, emléktárgyak elkallódásáról beszélnek. A családi vagy faj kapcsolatokkal hozzánk kötött elődöknek ekkor következik be igazi haláluk. Nem a testi elmulás által, hanem a lelkekből is kiköltöznek.

A Kölcsey egykori birtokának pusztulását

A SZOMBATHELYI HUSZÁROK TISZTELEGENEK FERDINÁND BOLGÁR FEJEDELEM ELŐTT.

ezek a társadalmi és erkölcsi jelenségek eléggé motiválják. Az a hely, mely az irodalom ismerője és multszázadi kultur-harcok kutatója előtt szentnek tűnt fel egy kiváló, nagyjellemű és páratlan lelkű ember jelenléte folytán, most egyszerre kisiklik a hagyományok folytonosságából és a reaburuló összes reminiscenziákkal és vonatkozásokkal mind a közönsébe, mert az új birtokos előtt nem az a fontos, hogy Kölcsey mit és hogyan tett e helyeken, hanem hogy a rozstáblák, buzaföldek és kukoriczások ugyanaz a hasznos adták meg, melyet az előleges számítások feltételeznek. Így tűnnek feledésbe a kultura emlékeztető helyei, hol, miként a tömött kalászon a buza, úgy virultak egykor eszmék, tervek, agitációk alakjában a kiváló törekvésűek szellemi vetései, melyek nagy változásoknak lettek előkészítői. Kölcsey a mult század magyarjának legnemesebb típusa. Jellemének, lelkének és törekvéseinek eme kiválóságai avatták kegyetes emlékké földi pályájának állomáshelyeit, ezért kelt szomorúságot most az a tudat, hogy földje, kertje és udvarháza, hol negyedszázadon át a művelődés érdekében dolgozott, most egyszerre martalékká válnak az üzleti prédának.

Kölcseynek két birtoka volt. Az egyik, az álmosdi, Bihar vármegye szélén, inkább gyermek- és ifjkorában szolgált tartózkodási helyül. Itt lakott gyermekkorában és tanulmányi végeztével 1811-től 1815-ig. A régi magyar falusi élet kisszerű viszonyait tárják fel azok az epizódok, melyek között élete itt folyt. Az egész községben mindössze öt ember volt, a ki érintkezhetett egymással. Péchy Imre nevű birtokos és neje, egy Medikus Janette nevű nevelőnő és egy világtól elvonult, megtört, hallgatag forradalmár, Uza, a ki a Martinovics-összeesküvésben való részvégeért több évi súlyos börtönnel bünhődött. Kölcseynek ezek alkották társaságát. Természetes, hogy az emberek ilyen egymásra való utaltságában a bizalom és a vonzódás gyorsabban kifejűdik, nincs tehát semmi különös abban, ha ez a kis társadalom akként kerül szembe egymással, a hogy szimpatiai és lelkiismereti irányozzák. Az öreg forradalmár nem sok vizet zavar, ő a rendes összejöveteleken is többnyire hallgatag, csak akkor válik élénkebb kedélye, ha a nagy pör egyes mozzanatairól és a börtönet keserű epizódjairól beszélhet. A börtörtalan, szemérmes természetű Kölcsey azonban napról-napra nagyobb érdeklődést mutat a falusi társadalom egyetlen női képviselője, a nevelőnő iránt. Beszélgetések, kirándulások, ábrándos esti séták között telik az idő egy darabig, a mikor Janette kisasszony útra kel és megváltik az álmosdi társaságtól. Kölcsey ekkor szenvedni először a családös keserűségeit. Gazdálkodásba való merüléssel akarja elaltatni a mikor a lelkekből is kiköltöznek.

A Kölcsey egykori birtokának pusztulását

öccse is megérkeznek, az álmosdi kura-átalakul gazdálkodó tanyává. Ilyenkor még a könyves állványokon is nyeregyszerűsárok és gazdasági eszközök hevernek. A literatura, melynek szent templomába itt lép be először Kölcsey, abba marad pár hétre, hogy az őszi és téli idők kezdődésével előkerüljenek az ábrándos lelkű poéta számára a világirodalom klasszikus írói, hogy lelkét megterméke-nyítsék.

Az álmosdi élet 1815-ben azonban megszűnik. Kölcsey ekkor átköltözik a szatmármegyei Csekére, mely egyetlen maradványa annak a több községből álló uradalomnak, melyet még Mária királynő adományozott a Kölcsey családnak. Álmosdi lakása. — ma már rozszant, düledező állapotban — meglehetősen egyszerű volt. Három szobából, egy cselédszobából, konyhából, kamrából és kóburkolatu pinczéből állott. Ehhez képest a csekei urasági lakásnak tűnik fel öt tágas szobájával, előszobájával, előcsarnokával és mellékhelyiségeivel. Vahot Imre, mikor a hatvanas években Kölcsey csekei birtokát megtekintette és egykori házat alaposan szemügyre vette, úgy találta, hogy az egész telek és udvarház nagyon is rászorul az ápolásra. Pedig ez jó négy-öt évtizeddel ezelőtt történt, hogy azóta mivé lett a Kölcsey-ház, ki tudja. Életének legnevezetesebb szakaszát töltötte ebben a házában és itt levő birtokán Kölcsey. Nappal gazdálkodott, cselédeit oktatta, mihielyt azonban leszállt az alkony, bevonult írószobájába és kezdett dolgozni. Itt írta Csokonairól és Berzsenyiről való híres bírálatait, de itt fogalmazta azt a gyönyörű emlékbeszédet is, melyet Berzsenyi halála alkalmával az Akadémian elmondott. Wesselényi védelmére beadott védőiratát is csekei házában készítette. 1829-ben egy időre elhagyta Csekét, mivel vármegyei tisztviselővé, majd diétai követé választották. 1835-ben tért vissza ismét birtokára, mikor az elhanyagolt gazdaságot újra kézbe kellett vennie. Nem is mozdult ki többé innen, a magány egészen megfelelt az ő álmódó hajlamainak. Társai, a kikkel együtt indult a küzdelmes útnak, egyenként eltűntek az életből. 1830-ban a mester, Kazinczy is halott volt. Kölcsey is kezdte számlálgatni a hátralévő éveket és a természet ólen élve, a mulandóság melankóliájával gondolt a maga elmulására, melynek eljövételét több költeményében énekelte.

S dombján a csöndes énekesnek Kelet felől lágy szellők repesnek.

Igy képzelt el porló hamvait a csekei temetőben, dolgozószobájába, udvara, kertje és az ősi családi birtok közelségében. A sírban még megvan, ott domborodik a csekei temetőben s mivel a halottak keskeny birodalmát nem

Margitay Tihamér: Enyelgés.

lehet sem eladni, sem megvenni, ezen a helyen tovább pihenhet a nemzet egykori énekese, miközben birtoka, háza, udvara és kertje fölött idegenek megkezdik az osztzkodást.

A NEMZETI SZALON ŐSZI TÁRLATA.

A városi embernek a nyár a holt saison, de a földművesnek, a gazdának és a festőnek, tehát azoknak, kik legközelebbi vonatkozásban állanak a természettel, legfőbb dologidejük a nyár. A természet ingyen modell s könnyebben is megy a munka künn a virágos réten, vagy az árnyas erdőn, mint a fojtott levegőjű műteremben. A képtermés tehát rendszeren ősszel a leggazdagabb, a mikor művészeink felvonulnak nyári munkásságuk eredményével.

Annál feltünőbb, hogy a Nemzeti Szalon őszi tárlatáról a nagy művészgardának szinte kétharmada hiányzik. Az ismert nevek közül alig találkozzunk egynéhánnyal; ezek is — mint Margitay Tihamér, Kézdi-Kovács László, Bruck Miksa — jórészt erkölcsi kötelességből vesznek részt a kiállításon, mint az egyesület igazgatói. A többiek, a megállapodottak, a «beérkezettek» már elkerültek az évnek két hagyományos művészi vásárát, melynek — tapasztalat szerint — legkisebb erkölcsi siker szokott osztályrészt jutni. Most is mintha csak véletlenül kerültek volna a falakra a Peske Géza, Burger Lajos, Markó Ernő, Pentelei Molnár János, Thein Miksa és — hogy ott végezzük a hol kezdenünk kellett volna —

Kunwald Csézár: Dohnányi Ernő arcképe.

Munkácsy Mihály: Pulitzerné arcképe.

A NEMZETI SZALON ŐSZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

a Mednyánszky munkái. Komoly, halk beszédjük túlhangsúlyozja a fiatalok harczi lármája, mellyel a falakat ostromolják. Az «öreg» csendes, műterem-levegőben fogant novellisztikus álmodozásába vakmerő bátorsággal ujongják bele a maguk plein-air színfárjait, s a régi kiállítók — úgy látszik — nem érzik már jól magukat a színek és vonalak titáni lázadásá közepe. Elvonulnak tehát s új embereknek, új irányoknak engedik át a tért. Így kerültek túlsúlyba számbelileg is a Szalon őszi tárlatán a fiatalok.

A sok ígért közül, mely hol komoly, hol hit nélkül valónak látszik, akad olyan is, melyre az elismerésből már szép előleget is adott a közönség. Így Vadász Miklós pompás czeruza- és tollrajzait nemcsak a magyar, de az előkelő párisi lapok is szívesen látják; Tichy Gyula is emlékeztetünkben van már néhány jó grafikai munkája révén s ha az eddigi mérték szerint fejlődnek, hamarosan jó csempésűek lesznek a Littkei, Bodnár, Tibor, Márton, Kasnya, Frecskay, Kató, Zádor, Lechner s Káddár nevek is. A tehetségük megvan hozzá, csak a szorgalmuk ne ernyedjen el. Ime a német nevelésű Kunwald Csézár esztendőik szívós tanulmányának eredményével mert csak hazajönni. A fél kiállítás anyaga az ő esetje alól került ki. S ha gyűjteményének értéke változó is, komoly rajztudását, arcképeiben a férfias jellemző erőt, tájában finom természetmegfigyelését s csendéleteiben művészi izlését bizvást értékelhetjük annyira, hogy hazajövetelét, itthon való letelepedését a magyar művészet nyereségének tekinthessük.

Múzeális becsű kincse is van a kiállításnak: Munkácsy egy arcképe, az amerikai milliomosnő: Pulitzerné arcképe, melynek vélegesen kidolgozását, más felfogásban, de ugyancsak a halhatatlan mestertől a milléniumi kiállításon láttuk és csodáltuk.

A HÉTRŐL.

Ferdinánd fejedelem. Van rá bőséges okunk, hogy kedvesen és nagy megbecsüléssel gondoljunk vissza Ferdinánd bolgár fejedelem látogatására, a ki üdvözölni óhajtván Ferencz Józsefet, minálunk, magyar rezidenciájában kereste föl «ősz» uralkodónkat. Nem Bécsbe ment fiatal hívesével, hanem idejött Budapestre. Bizonyára nem kell a véletlenség számájára írunk, hogy így történt, több igazság van abban a föltevésben, hogy Koburg Ferdinándot a lelke hajlandósága hozta a magyar metropolisba, a melyet budavári felköszöntőjében oly áradó, meleg szeretettel magasztalt. Fejedelmi vendéghez, idegen államfőhöz nekünk itt Budapestben egyáltalában ritkán van — vagy legalább idáig ritkán volt szerencsénk. De ha minden héten jönne is hozzánk egy koronás látogató, akkor is kiváló erővel mozdítaná meg a lelkünket az a külföldi fejedelem, más ország uralkodója, a ki azt mondja — és pedig teljes joggal — magáról, hogy magyar földön nem érzi magát idegennek. És ezt magyar nyelven mondja. Nekünk az is örömdetes — és nem gyakori — szenzáció, ha a saját uralkodóházunk hercegei magyarul szólnak hozzánk és ime jó egy idegen nemzet fejedelme, a ki a mi nyelvünkön beszél velünk. A kit ide, a magyar földhöz fűznek ifjúsága emlékei és oly szeretet él benne ehhez az országhoz, hogy mikor az uralkodás fáradalmait kipihenni tér, nyugodni, üdülni, fölfrissülni ide siet az erdős, szép zöld magyar hegyek közé. Ha inkognitóban utazik, magyar nevet használ. Murányi grófnak nevezi magát és nemcsak ő tud magyarul, de megtanította a nyelvünkre gyermekeit is. Ez az idegen fejedelem büszke rá, hogy magyar Koháry vér is folyik az ereiben, ez az összeköttetés kedves neki és szeretettel ápolja. A trónok magasságában nekünk magyaroknak ezt az érzést kevesen és ritkán kínálják, annál több okunk van rá, hogy hasonló szeretettel, hasonló melegséggel fogadjuk és viszonzozzuk. A bolgár fejedelem nem tartozik a világ legnagyobb, döntő hatalmúságai közé, de nekünk minden erő, minden hatalom annyit ér, a mennyi hozzánk való vonzódás, barátság és rokonérzés van benne. Ez az érték pedig Ferdinánd fejedelemről bőségesen tárul felénk. Ezért üdvözölte őt, nemes hívesével együtt oly őszinte lelkeséggel a magyar főváros közönsége és üdvözölte volna akkor is, ha a fejedelmi vendég egyáltalában nem lenne ritkaság a falai között!

Az utolsó párna. Átlagos, de adatokon alapuló, tehát erősen valószínű számítás szerint

Pentelei Molnár János: Csendélet.

Kézdi Kovács László: Ezüst nyírfák.

Pentelei Molnár János: Fűz.

A NEMZETI SZALON ŐSZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

megközelíti a kétszázmillió koronát az az adósság, a mit Magyarországon az utóbbi napokban a bíróságoknál bejelentettek, hogy még a régi, keményebb végrehajtási törvény szerint legyen behajtható. Az új végrehajtási törvény ugyanis tudvalegőleg nem engedi az adóstól elvenni azt, a mi az elemi megélhetéséhez és a mestersége folytatásához okvetlenül szükséges. Vagyis se a párnáját nem húzza ki a feje alól, se a kenyérkereső szármát nem veszi ki a kezéből. De a mi ezeken a mulhatatlanul szükséges dolgokon kívül van, azt természetesen lefoglalhatják és elcizálhatják ezentúl is, ha nem tud vagy nem akar fizetni. A különbség tehát az általánosan használt kifejezéssel élve az «utolsó párna» körül forog és épen ezért a hitelezőknek ez a földrengésszerű mozdulása sajátos és megdöbbentő világosságot vet a mi egész élet-berendezésünkre. Ime kiderül, hogy erre az utolsó párnára is közel kétszáz millió korona van betáblázva Magyarországon, mert ekkora azoknak az adósságoknak az összege, a melyeket a hitelezők nem éreznek biztosítva, ha az adósaik legszükségesebb holmiját és kenyérrre való járulékat többé nem lehet se elárvereztetni, se leltítani. Valószínű, hogy a védekezés nem az egész vonalon megokolt, mert az ilyen általános megriadás magával sodorja azokat a hitelezőket és ott is, a kiknek és a hol nem kellene megriadni. De ha a régi törvény vasmarkába adott követelések még oly jelentékeny részét írjuk is a fölösleges aggodalom számlájára, akkor is horribilis összeg az, a mely reális alap nélkül való hitel, illetve adósság marad. A reális alap kétféle. Vagy erkölcsi vagy anyagi. Az egyik a személyes megbízhatóság, a másik az olyan mértékű anyagi erő, a mely a hitel terhet a megélhetés elemi feltételeinek kockázatátása nélkül megbirja. Az új törvény egyiket se érinti, veszedelmet csak arra a hitelre jelent, illetve a védelmet csak attól vonja meg, a melyik híján van mind a két alapnak. A bejelentéseknek ez az özöne világosan megmutatja egy nagy bajunknak, a könnyelmű adósságszűnőnek a legkiadósabb forrását. Ez a forrás: a könnyelmű hitelezés, a melynek rengeteg méreteit látván az ember, igazán zavarba jön, hogy mit tartson az új végrehajtási törvényről. Azt mondja-e rá, hogy valóban meg kellett csinálni vagy pedig azt, hogy kár volt megcsinálni, mert ekkora könnyelműség nem érdemli meg a védelmet.

Az úri gondolkodás. Szegény Láncey Ilka, a ki a milyen nagy művészi tehetség, olyan érzékeny és finom lélek is volt, testamentumot hagyott hátra, a melyben — hiszen vagyona nem volt — a gondjairól és az aggodalmairól végrendelekzik. Ennek a végrendeletnek van egy mondata, a mely különösen alkalmas

volt arra, hogy kommentáltassék. Az elmulással számoló anya arra kéri ebben azokat az érdemes férfiakat, a kikhez szívének bizalmával fordul, hogy a leányát mentsek meg attól, hogy színésznő legyen belőle, mert ez a leány finom, úri gondolkodású, emelkedett, érzékeny lélek, már pedig ez a pálya az ilyen lelkeknek csak sebeket és fájdalmat terem. Ki merne szót emelni egy aggódó anyai szív megnyilatkozása ellen és ki merné kétségbe vonni a Lánczy Ilka hivatottságát arra, hogy ítéletet mondjon egy pályáról, a melynek az útját járta gyermekesétől haláláig? Neki bizonyára joga volt a maga meggyőződéséhez, de úgy véljük, túlmennék az igazságon azok, a kik abból, a mit ő leirt, egy pályának a megélyezését hajlandók kiolvasni. Semmi kétség: a színésznő pályájának nemcsak virágai vannak, hanem tövisi is. A dicsőségért, a tapsért meg kell fizetnie, sokszor igen keservesen. El kell tűrnie és el kell viselnie dolgokat, a melyek véresen hasítanak bele egy finom, önérzetes, eszményiséggel telt lélekbe és ennek fájhatnak az ilyen dolgok jobban, mint annak, a kinek az a hivatása, hogy magába tudjon venni minden érzést és ez úgy megnő benne, hogy emberek ezreivel tudja szemléltetni és közölni? A színésznőnek már hivatása az, hogy erősen, hogy nagyon érezzen, természetes tehát, ha erősen, nagyon érzi azoknak a töviseknek a szurását is, a melyeket az élete pályája részeül juttat. De vajjon csak a színpad terem-e ilyen töviseket egy érzékeny és finom gondolkodásnak az életben? Van-e olyan pálya, a melyen egy ilyen lélek sebezetlenül teheti meg útját, ha a sors arra utalja, hogy küzdenie, dolgoznia kelljen a boldogulásért vagy a megélhetésért? Mondjuk meg őszintén: ilyen pálya nincsen; legfőleg csak az anyák nemes álmaiban, a kik imádságukban rózsalevelel hintik tele gyermekük útját és vérző fájdalommal tiltakoznak ellene, hogy ennek is át kelljen mennie azokon a szenvedéseken, a melyeket ők kiállottak. Pedig, hogy ezek a szenvedések nem ronjták meg okvetlenül a lelket, hogy egy finom és nobiles lélek a szenvedések alatt

SIR WALTER PHILLIMORE BÁRÓ ANGOL FŐBÍRÓ, a Budapesti ülésezett nemzetközi konferencia elnöke.

is meg tud maradni, ennek éppen maga a szegény Lánczy Ilka volt gyönyörű bizonyossága.

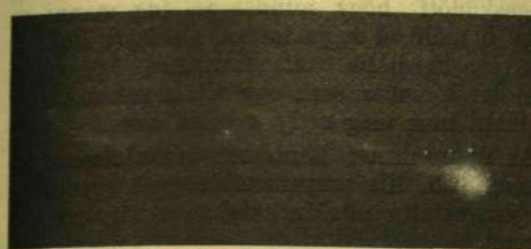
A lakajok. Hát mégse egészen áll a mondas, hogy nagy úr gazdájának és szegény ember cselédjének lenni a legkeservebb állapot. Akkor se mindig gyöngy a szolgáló sora, ha nagy úr a gazdája, sőt nem is nagy úr, hanem a legnagyobb úr. Ime, ott lobban föl a kenyéért való harc tüze, a hol az emberek hite szerint még a macskának is ezüst tányérban adják a tejet és finom süteményt aprítanak neki beléje. Lázonganak, sőt megeshetik, hogy sztrájkra is szervezkednek az udvari lakajok, a beretvált képű, jól táplált legények, a kikben a jólélő henyeség megtéstitőit véli

a köztudat. Most azután kiderül, hogy ezek a dusan felöltözött emberek se olyan nagyon komótosan, se olyan nagyon jól nem élnek, mint a hogy általában gondolják. Ha olyan kitűnő lenne a soruk, bizonyára nem zúgólgódnának. A lakajok bérmozgalmá különben nem az első ilyen tendenciájú törekvés az udvarnál. Harmadéve, télen az udvari kocsi-sok egyenesen sztrájkjal fenyegetőztek, ha a helyzetüket, a melyet elviselhetetlennek panasztak, meg nem javítják. Föl se lehet tenni, hogy egy ilyen mozgalom ok, sőt nagy ok nélkül keletkeztek. A lakajok nem rebellis természetűek és nem csinálnak egykönnyen forradalmat. A helyzetük és soruk tehát bizonyára nem irigylendő, ha ilyen lépésre is rá tudja kényszeríteni őket. És a helyzetük is, a küzdelmük is annál nehezebb, mert a mi szemben áll velük, a mi nyomja őket, nem egy személyes akarat vagy ellenállás, hanem a hagyománynak egy bizonyos formája. Az udvari alkalmazottak fizetését régi statutumok szabták meg, rég letűnt idők rég elmult viszonyainak mértékével. Már pedig az idő nem olyan konzervatív, mint az udvarok rendje, a hol annál érinthetlenebb, annál őrzöttebb valami, mennél régiebb. Már pedig azt nagyon jól tudjuk, hogy más summa, más érték volt teszem harmincz forint ezelőtt száz esztendővel, mint a mi ma. Ime: ez a szegény lakajok sajtóságos tragédiája, a kiket lázongásba hajtatja a nyomorúság, holott a leggazdagabb és a leghumánusabb urat szolgálják, a kinek könnyű lenne ugyan segíteni a bajukon, de annál nehezebb — értesülni róla.

IBSEN A NEMZETI SZÍNHÁZBAN.

«A társadalom támaszai.»

A «Nemzeti Színház» új igazgatósága az előre bejelentett Ibsen-kultuszra és hírnevére norvég írónak «A társadalom támaszai» című négyfelvonalos társadalmi színművével kezdette meg. Ez a mű azért alkalmas arra, hogy Ibsent a mi színpadunkon is megkedveltessék, mert benne aránylag kevés az excentrikus vonás, s nem ad

AZ ÚJON FÖLFEDEZETT ÜSTÖKÖS SZEPT. 22-ÉN ESTE.

fel a nézőközönségnek szimbolikus rejtvényeket. Míg Ibsen számos művében az egész drámai cselekmény a múltba helyeződik s a színpadra már csak a lezajlott események utóhangulatai és utóelmékedései jutnak: addig ebben a drámában maradt cselekmény a színpad számára is. Közönségünk tehát valódi színművet kap, s nemcsak szociológiai elemfuttatást borús skandináv hangulattal. De még más okból is alkalmas a mű arra, hogy a polgári igényeket kielégítse. Híven ahhoz a jelszóhoz, hogy «a ki sokat hoz, mindenkinek juttat valamit», Ibsen ebben a munkában egyaránt igyekszik kielégíteni úgy a «moderneket», mint az «ősdiakt». A radikális szabadgondolkodóknak, a kik a papos erkölcsök ellenfelei, tetszhetik a kisváros ál-erénye s alszenteskéde ellen való hadakozás; — a tisztos polgárságnak meg tetszhetik, hogy a műben végül mégis csak a polgári erkölcs arat diadalt. A kik a mai társadalmat korhadtnak s hazugságokon épülőnek hirdetik, élvezhetik, mikép támadja Ibsen e társadalom oszlopait, — a kik pedig azt vallják, hogy e társadalom alapjain kell tovább építeni, elismeréssel adózkodhatnak az írónak, hogy művében végül mégis csak azt mutatja, mint javulnak meg a korhadt oszlopok. A feministákat elragadhatja az Amerikából hazatért nyirott hajú vén kisasszony különöz alakja; — az ellentétben abban gyönyörködhetik, hogy a fiatal szerelmes pár, habár Amerikába vitorláz is, ott majd a régi módi szerint kel egybe. Nem oly fekete az ósdi polgári felfogás, mint a radikálisok hiszik, s nem oly vörös a szabadgondolkodók hada, mint a régi társadalmi erkölcsök hívei vallják. Hiszen békeségesen megalkusznak és megegyeznek egymással.

Alapjában az egész történet egy tisztos és tanulságos, régi divatú mese. A társadalmi viszonyok is, a melyeket fest, az ódonzsérség hatását teszik. Városi polgárok és asszonyok, a kiknek egy segédlelkész felolvasást tart s a kik egy vándorszínész-csapat láttára megbotráncokva bocsátják le az ablak-redőnyöket! Gyári munkások, a kik az új gépek ellen kelnek ki s régi kezdetleges műszaki eszközök-höz ragaszkodnak! Munkafelügyelők, a kik három nemzedéken át ugyanabban a gyárban dolgoznak s lelkiismereti aggályokkal telve kívánják, hogy főnökük ne fizetésüket emelje, hanem velük jobb és megbízhatóbb munkát végeztessen. Mindez messze múlt idők naiv emlékeit kelti fel a nézőben. Hasonlóképp ósdi hatást tesz ma már a mű hősnének, Bernick hajógyárosnak szentimentális története s jellemének megjavulása. E hős hosszú éveken át igen sötét cselekedeteket művelt. Üzlete a tönk szélén állván, ő sógorára kent minden felelősséget, pedig az egészen ártatlan volt. De hát Amerikából — a hová vándorolt — nem védekezhetett a rászórt rágalmak ellen. Midőn pedig hazatért s leplezéssel fenyegette a hőst, az mindjárt kész volt, habár gyilkosság árán is, sógorától szabadulni. Ugyanis oly rozoga hajót ácsoltatott a maga gyárában, hogy az alkalmatlan sógor tengerbe fulladjon. A lelke mélyéig romlott, lelketlen hős azonban csodálatos módon megjavul és megtisztul. A sógor helyett saját fia száll a rozoga hajóra s ez annyira megrendíti, hogy midőn gyermeke a gondviselés kegyelméből mégis megmenekszik, hirtelen magabaszáll, meggyónja bűneit s ezentúl erényes férfiú lesz. Azonban óvatos a gyónásban. Csak hajdani panamáit és rágalmait vallja be, a melyek már elavultak, — de már arról az alávaló terrort hallgat, a melylyel sógorát meggyilkolni akarta. Ez ugyanis már súlyosabb felelősséggel járna és gyára létét is veszélyeztetni. Láthatjuk, hogy

a hazug társadalom megjavulását és megújodását mikép képzeli a költő. A korhadt oszlop ne dőljön le, hanem mázoltassék be szép festékekkel. A bűnös szálljon magába, győnjön meg, — de csak félig, a legstílyosabb bűnőről hallgasson, hogy baja ne történjék s aztán mint megtisztult erényes társadalmi nagyság folytassa kegyes tetteit.

Kétségtelenül lélekemelő jelenet, — a melyért az egész mű íródott, — midőn a hős az egész nép előtt töredelmesen magabaszáll s mint megtért bűnös, erkölcsi fogadalmat tesz. Ez a jelenet nem is teszi el hatását a sokaságra, de nekünk mégis úgy tetszik, hogy inkább a becsülettel és tisztességgel való megalkuvás jut benne kifejezésre. Ha a hős erkölcsi forradalmár, úgy bizonyára nagyon körültekintő és ravasz forradalmár. S a társadalmi megújodás, a mit a mű hirdet, mindenesetre kissé avultas s hozzá óvatos megújodás.

Ibsen e művében is művészi realizmussal festi a kisvárosi társadalom múlt századbeli viszonyait s bár túlságos jelentőséget tulajdonít a norvég «Krähwink» eseményeinek és szereplőinek, kétségtelen, hogy alakjait néhányonál jellegzetesebben világítja meg. Egyáltalán művésze a sokat sejtető, szimbolikus megvilágításoknak, ezért látszanak alakjai gyakran mélyebb értelműeknek, mint a milyenek.

Közönségünk rokonszenves érdeklődéssel fogadta a művet, a melyet Lázár Béla fordított magyarrá. A művészek közül Gál, Odry, Pethes, — továbbá Fáy, Alszegey és Csillag jutottak hálásabb szerepekhez. A rendezés dícséretes. Szép haladást mutat az «Ibsen-styl» felé.

Palágyi Lajos.

ÚJ ÜSTÖKÖS.

Folyó évi szeptember hó 1-én este nyolcz óra negyven perczkor a Jerkes obszervatóriumon Amerikában új üstökös fedeztek fel, melyet, miután ez évben ez már a harmadik, az internacionális szokásnak megfelelően az a, b, c... betűi sorrendjének megfelelően 1908 c üstökösnek neveztek el.

Felfedezésekor még igazán csak teleszkópius égitestnek volt tekinthető, mivel akkoriban kicsinyesége folytán kizárólag oly távcsőorásokkal volt figyelemmel kísérhető, minő az amerikaiaké. Azóta azonban fényereje annyira megnövekedett, hogy még a szerényebb berendezésű csillagvizsgálók is megfigyelésük tárgyává tehetik s így nálunk is nap-nap után, ha az idő kedvező, az ó-gyallai asztrofizikai obszervatóriumon vizsgálgtják.

Tudvalevőleg a csillagok fényességük erőssége szerint osztályokba sorozzák, egyesek nevezve a legkiválóbbakat, minő például a Vénusz, Jupiter vagy Szírius. Mennél halványabb azután valamely égitest, a számsorban annál magasabb helyre kerül. Az új üstökös fénye szeptember 18-án és 19-én még csak egy 10-ed, de 24-én már 9-ed rendű csillag

fényével volt egyenrangú. Naprendszerünk e váratlan és ismeretlen vendégének eme gyors fényváltozása tehát már magában véve némi fogalmat nyújt haladásának gyorsaságáról. Erről különben a csillagászok annak idején, ha elég mérési adat áll rendelkezésükre, bővebben és pontosabban fognak beszámolhatni. Jelenleg még csak annyit tudunk róla, hogy ez évi december végén vagy januárius elején jut napközbe, a mikor is azután Napunk mögött s ennek fényárjában el fog tűnni. Fényerőssége tehát továbbra is növekszik s miután most a Sarkcsillagtól jobbra a Cephros csillagképben tartózkodik s még egész október hónapjában czirkumpoláris csillagnak tekinthető, nem sokára valószínűleg szabad szemmel is észrevehető lesz.

Alakja, mint a mellékelt szeptember 22-én este 11 órakor az ó-gyallai tizhüvelykes távcsővön készített rajzból látható, rendkívül elmosódott körvonalú. Magja csak most van kialakulóban. Még 19-én alig látszott belőle valami s 22-én is inkább csak sejteni lehetett jelenlétét, 24-én azonban a fényképfelvétel már határozottan feltűnteti. Ugyanez mondható el csóvájáról is. Ugyanis 19-én még csak kis csücsöknek, 24-én azonban már másfél foknyi hosszúságúnak mutatkozott. Kétségtelenül elmosódottsága s az, hogy még magjának külső széléin a mögöttes levő gyengébb csillagok is átviláglanak, laza szerkezetre vallanak. Úgy látszik az 1908 c üstökös nem egyéb, mint apró szilárd vagy folyékony testcskéék felhőhöz hasonló halmaz. E feltevést támogatja a szinte 22-én este végeztet spektroszkópiai vizsgálat, mely a szén-hidrogén három elég jól megfigyelhető vonalát mutatta.

Az ábrán az üstökös csóvája kicsi ovális alakú fejjel, maggal, majdnem egyenlő fényességűnek látszik, valójában azonban sokkal halványabb, mert az alkotó közeg is tetemesen ritkább. Ez szándékos, a könnyebb szemléltetés fokozására elkövetett hiba. A fejhez viszonyítva a csóva a fényképfelvételeken még hosszabbnak látszik, mivel a fényérőseny lemez az emberi szem által észre nem vehető kémiai sugarakat is felfogja. A fotográfia tehát jobbnak nevezhető, mert többet mutat. Vannak azonban esetek, hol a fényképezés nem használható, mint például a Jupiternél, melyről a különböző s erősen ható kémiai sugarak folytán, a felvétel rendkívül elmosódott, homályos képet ad.

Olbers és Bessel szerint a máskülönböző nagyságú gömbalakú üstökösök csóvájukat a Naphoz való közeledésükkor, a Nap és az üstökös között fellépő elektromos erők vonzásának és taszításának köszönhetik. Rendszerint az üstökösöknek Naptól elfordult oldalán keletkezik. Mint fennebb láttuk, a csóva a jelen esetben is csak most, Napunk felé közeledésekor alakul ki, még pedig feltűnően gyorsan. A csóva ez idő szerint fecskéfark alakú, csak-hogy az egyik (a felső) szára valamivel hosszabb és fényesebb.

Dr. Massány Ernő.

A TŰZOLTÓK LÉTRÁJÁN.

AZ OLTÁS AZ ÉPÜLET UDVARÁN.

A párisi központi telefon-palotában tűz ütött ki, a mely csaknem teljesen elhamvasztotta s a telefon-forgalmat hosszabb időre lehetetlenné tette. A kárt 18 millió koronára becsülik.

A TIZEZER EMBERRE BERENDEZETT NÉZŐTÉR EGY RÉSZÉ.

A KIRÁLYOK.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irtá Jules Lemaitre. Francziából fordította Schöpflin A.

XI.

Hermann herceg ezalatt nagyon komolyan dolgozott népe boldogságán.

Nem számítva az Európa többi népeivel közös bajokat, Alfánia egy olyan betegségben szenvedett, a melynek főoka a politikai intézményei és újabb ipari és szociális állapota közti ellentét volt.

Oroszországon kívül egyedül Alfánia őrizte meg az abszolút monarchiát. A miniszterek nem voltak egyebek, csak a végrehajtó hatalom megbízottjai. A törvényhozó hatalmat a király souverain módon gyakorolta három nagy testület segítségével, a melynek tagjait ő nevezte ki: a kancellária, a királysági tanács és a szenátus volt ez a három.

A tények erejénél fogva ez a három testület csaknem kizárólag nemesekből, a régi földesurak utódaiból, nagyiparosokból és pénzemberekből állott. De az ipar mesés kifejlődése negyven év alatt száma és étvágyra tekintélyes munkás-osztályt fejlesztett ki. És ez a nép azt találta, hogy kizárólag azok uralkodnak rajta, a kiknek érdekei homlokegyenest ellenkeznek az övéivel. Ha a gazdagságnak ebben az arisztokráciájában megett volna — a hogy nem volt meg — minden erény, még akkor is gyanúsabb lett volna a proletariátus előtt, mint a születési arisztokrácia és elviselhetlenebbnek tűnt volna fel. A valóságos igazságtalanságok elleni zúgolódást a munkásoknál fokozta az eshetőséges igazságtalanságoktól való félelem és annak érzése, hogy ez a politikai szervezet lényegénél fogva képtelenség egy nagy ipari államban.

Hermann a munkásosztály pártján állott, az egész kispolgársággal és a falusi lakosság egy részével együtt. Szerencsétlenségére azonban, akármennyire abszolút uralkodó volt is, a valóságban nem kormányozhatott a három testület ellenére, a melyek az ő rendelkezésére aligha fogják megváltoztatni szellemüket s nem fognak eltelni a méltányosság lelkesedésével, a mely ő benne égett. Csak egy remédium kínálkozott: a képviselői alkotmány behozatala.

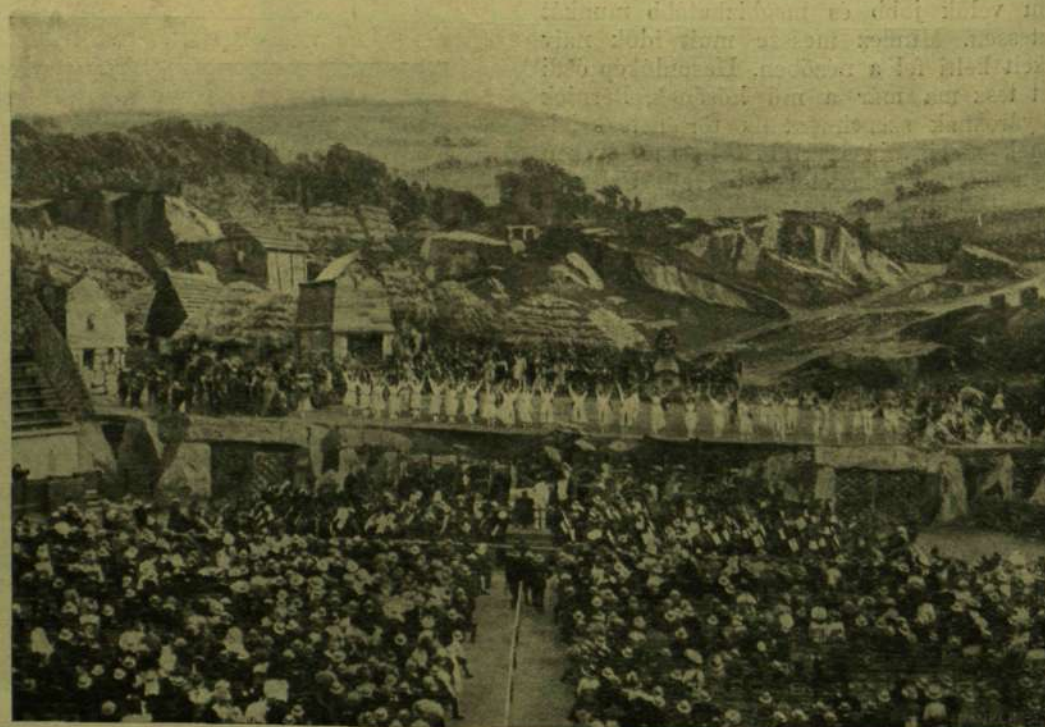
De nem lévén képes az ő ellenükre kezelni az abszolutizmus eszközeit, még kevésbé volt képes ezeket egy csapással megtörni. Nálunk nyugaton s a mi időnkben az igazi autokrata csak elméletben van meg. Kétségtelenül az alkotmány hiánya látszólag meghagyta Hermannnak a jogot, hogy közvetlenül adjon alkotmányt a népek és az abszolút hatalom magában foglalta, legalább látszólag, annak szá-

mára, a kinek kezében volt, a szabadságot, hogy lemondjon róla és maga szabja meg a megszüntetését vagy korlátozását. De Hermann érezte, hogy ez a valóságban nem áll módjában és nem kísérelhet meg többet, mint hogy felhasználja a maga céljaira a három régi testületet azzal, hogy pillanatnyilag növeli előjogaikat.

Egyesítette a tanácskozó testület bizonyos fajtájába a kancellária, a királysági tanács és a szenátus tagjait, hozzájuk sorozott néhány liberálisusáról ismeretes férfit, ügyvédek, újságírókat, jogtudósokat és ez elé a gyűlés elé terjesztett egy tervezetet a parlamenti alkotmányról, a mely egy az uralkodótól kinevezett szenátusból és egy nagyon alacsony adó-cenzusú választás útján összeállított képviselői kamarából állana, — az utóbbiban a választási cenzus nem lenne több nyolcz-tíz forintnál.

És hogy a nép ne kételkedhessen őszinteségében, Hellborn Athanázuszt választotta miniszterelnökként, egy nagyon népszerű ügyvédet, az ellenzék vezérlapjának főszerkesztőjét és őt bízta meg tervezetének képviselőivel a gyűléseket előtt.

Hermannal való első tárgyalásakor Hellborn pompásan tartotta magát. Nemes hangon mondott köszönetet a hercegnek bizalmáért, megjelölte feltételeit, kéréte magát, hogy egyez-

A SZINPAD.

Béziersben, Franciaországban szabad ég alatt rendeznek színelőadásokat; ezekről mutatjuk be e képeket.

zék bele a cenzusos választásba, különben megesküdtött, hogy minden jól fog menni és hogy ő majd el fogja intézni a dolgot. Rokonszenves, kordialis volt, Hermann úgy vélte, igen derék ember, csak egy kicsit sokat beszél és talán nem elég mély a belső élete.

Az új miniszter kezdetben bámulatosan tevékeny volt. Kis szavazattöbbséggel ugyan, de megszavaztatta általánosságban a törvénytervezetet.

Azután jött a módosítások ideje.

Egy szép napon Hellborn kijelentette a herceg előtt, hogy alaposabban megfontolva a dolgot, a választói cenzus nagyon alacsonyra van szabva az eredeti tervezetben. Azt ajánlotta, hogy emeljék fel huszonöt forintra. Nem beszélt többet az igazságról, a szabadságról, az egyenlőségről. De Hermann azt találta, hogy ezeket a szavakat, melyekből az ügyvéd élt, melyeknek vagyonát és hírnevét köszönhette, a nélkül ejtette ki, hogy átélte volna őket, talán meg sem értette őket és hogy politikai meggyőződéseire számíthat ugyanazok, a mik a vallási meggyőzések nem egy nagyvilági ember számára. És ennek az ép oly hitvány és amannál még gyászosabb képmutatásnak a konstatálása kínos volt Hermannnak.

Egy más alkalommal Hellborn azt magyarázta a hercegnek, hogy mindent megakarva nyerni, mindennek elvesztését kockáztatják, hogy a nagy változások nem mennek olyan gyorsan, végül hogy neki az a véleménye, hogy a képviselőknél legalább harmadrészt a király neveze ki. És a megbeszélés folyamán bizonyos fölünyes modort tanusított, mosolygva azt mondta, hogy vannak elkerülhetetlen igazságtalanságok, hogy a nép önmagát kormányozni képtelen gyermek, hogy elég ha elmulattatják ígéretekkel és hogy különben «mindez csak addig tart, a míg mi.» Ettől a naptól fogva Hermann megborzádt miniszterétől, mélyen megbotránkozva azon, hogy ez a polgárember ilyen könnyedséggel tárgyalja ezeket a kérdéseket, melyekre ő, a herceg, rá-tette egész lelkét.

Így hátrált Hellborn napról-napra a tanácskozó testület előtt, beleegyezett módosításba módosítás után, nem hagyva meg jóformán semmit az eredeti tervből, a melyet meg kellett volna védenie. Mástkülönbön elterpeszkedett új állapota élvezetébe, vidáman élt, nagy lakomákat csapott, divatos színész volt a szeretője.

Régi és nagyon banális história.

A demokráta ügyvéd pálfordulását az kezdte meg, hogy a jobboldal vezérei, a nemes urak kezét szoritottak vele, kedvesek, majdnem pajtáskodók voltak vele. Sohase hitte volna, hogy ezek ilyen «kedves fiúk»? Mindazáltal, a mint mondtuk, energikus kezdte; a konzervatív párt már elveszített hitte magát, attól félt, hogy ha ellenáll, feloszlatják a gyűlékezetet

és Hermann herceg egyenesen, octroi útján adja meg az alkotmányt.

Ekkor Hellborn meghívást kapott Moellnitz grófnétól, a marburgi arisztokrácia legegységesebb és legszellemesebb hölgyeinek egyikétől. A grófné ezt mondta urának:

— Hagyjatok engem cselekedni.

Moellnitz ráhagyott mindent.

Hellborn a grófi ház mindennapos vendége lett, kimondhatatlan örömet érzett, hogy hozzá dörgölőzhetik az ország egész nemességéhez. A gróffal per «kedves barátom» beszélt.

Egy este, mikor közletről, nagyon közelről beszélt a grófnővel a kis szalonban, a hol ez rendszerint tartózkodni szokott, látta a keret nélküli tükrében, hogy Moellnitz belép a nagy szalonba, átmegy rajta, egy pillanatig habozik s aztán odább megy.

Hellborn meg volt győződve, hogy a gróf nem vette őket észre. Mert képtelenség lett volna beleegyezéssel gyanúsítani őt. Moellnitz föltétlenül korrekt és kipróbált bátorságú ember volt.

Másrésről igaz, hogy Moellnitz gróf szilárdan hitte, hogy a királyság üdve a régi intézmények fentartásától függ és hogy nincs áldozat, melyet ne volna érdemes meghozni, ha az ember megbuktathatja vele a herceg és minisztere céljait. Látott-e valamit a tükrében? Nem tudott feleségének Hellbornnal való viszonyáról, vagy feláldozta hősies önfeláldozással, melytől titokban vért, férj becsületét royalista kötelességének? Ezt soha nem fogja tudni senki. A szilárd meggyőződésű udvaronc lelke is tud fenséges lenni a maga módja szerint.

Ha Moellnitz feláldozta magát, legalább nem tette hiába. A megszavazott törvény egy szenátust alkotott, a mely a régi három testület tagjaiból alakult s egy képviselő kamarát, melynek csak kétharmadrésze került be nagyon korlátozott választás útján, miután a cenzust fölemelték negyven forintra.

A nép úgy találta, hogy bolondá tették. Újabb sztrájkok törtek ki. A munkások október elsejére nagy tüntetést terveztek, melynek célja követelni az általános választói jogot, úgy hogy a jövőndő képviselőház választásai egyedül e kérdés körül forogjanak.

XII.

— Meg kell önnel, miniszter úr, ismertetnem szándékaimat. Megengedem a bejelentett tüntetést. A menet útja meg lesz állapítva előre és pedig úgy, hogy a közlekedés lehetőleg kevés ponton legyen megzavarva s legfeljebb három-négy órára. Ezt könnyű így elrendezni. Ezek közt a határok közt minden szabadsága meglegyen a népek, hogy nyilvánosan kifejezze kívánságait, mindenestre azalatt

AZ IPAROS-OTTHON, A HOL A KIÁLLÍTÁST RENDEZTÉK.

a föltétel alatt, hogy semmi lázadó hang nem hallatszik.

— Azt, hogy: «éljen az általános szavazati jog!» lázadó hangnak tekintsek? — kérdezte Hellborn.

— Nem, — szölt a herceg.

— Királyi fenséged megengedi a tüntetőknek, hogy meghordozzák az utcán a fekete zászlót?

— Nem, a fekete zászlót nem engedhetem meg. Ez adná meg a tüntetésnek a zendülés jellemét. Ha a munkások kitérik a fekete zászlót, a rendőrök vegyék el tőlük. Egyebekben, ismétlem, teljes szabadság. Egyetértünk? Hellborn nagyot lélegzett.

— Sajnálatomra kénytelen vagyok megvalani királyi fenségednek, hogy sokkal kevésbé vagyok megnyugtatta, mint fenséged. Most egyesülne először tíz-tizenkétezer munkás. Megéreznek az erejüket. Nagyon felizgatódnának. Annál inkább, mert a lakosság jó fele részét velük tart. Latanief Audotia lesz az élükön és fenséged ismeri az ő hatalmát a tömeg fölött. Ez az asszony javíthatatlan, a forradalom maniakusa. Roszúl hálálja meg királyi fenséged nagylelkűségét.

A RECSKEMÉTI FÖLDMÍVES-ISKOLA KIÁLLÍTÁSA.

A RECSKEMÉTI GYÜMÖLCSKIÁLLÍTÁSRÓL.

— Nem azért kegyelmeztem meg Audotia-nak, hogy hálás legyen érte.

— De végre is, ha nem volna is senki, a ki lázadást sugall nekik, akkor is, ha szabad teret engedünk nekik, megrészegszenek a saját sokaságuktól és a zendülés magától kelne ki a fölhevült tömegből.

— A legbiztosabb mód a zendülés fölkelésére a tüntetés megtiltása.

— A legbiztosabb mód, legyőzni a zendülést, ha megelőzzük. Mindig így tettek velünk. Önökkel?

— Uram Isten, fenség, ha már kiszaladt a számon ez a szó, nincs miért rejtgetnem, hogy fiatal koromban részt vettem egy pár zendülésben. Ő Felsége a király elfogott minket, mielőtt belekezdünk volna. Ez mindig sikerült neki.

— Tehát ön szerint az kellene...

— Hogy megakadályozzuk a tüntetőköt, hogy egyesüljenek és aztán csoportokba verődjenek.

— Azt hiszi, belenyugodnának?

— Nem hiszem. Egypár fej alighanem behasadna.

— Alighanem?

— Bizonyosan, ha úgy tetszik. De e nélkül fenséged kénytelen volna később behasítani őket.

— Talán mégsem kell behasítani egyet sem. Vallja meg, hogy ez jobb volna. Mért ne maradhatna a tüntetés békés? Ezeknek az embereknek nagyobb része nem gonosz. Ha engedjük őket kiabálni kedvük szerint, ettől megkönnyebbülnek és ez elvonja őket attól, hogy rosztat tegyenek. Miért ne?

— Mert ez lehetetlen.

— Miért?

— Mert ilyet még nem látott a világ.

— Nem látott, mert soha nem is akart látni. Hallgasson ide, kedves Hellborn. Alapjában véve, a mit a nép tenni akar, előttem nem látszik jogosulatlan. Nagy reményeket keltem bennük. Megcsalódtak, tudja, hogy nem az én hibám miatt. Még most is undorodom attól az önzéstől, kétségbeeséstől és gyavaságtól, melyeket a legutóbbi birodalmi gyűlésben láttam. A munkások, a kiket a sztrájkok újra kezdődtek: ezen se nem csodálkozom, se meg nem botránkozom. A kitagadottak most az általános választói jogot követelik. Nem mondom, hogy azonnal meg kell nekik adni, mert ismerem a veszedelmeit és hazugságait. És mindenekelőtt, ha az ember nem hisz többé az isteni jogban, az általános választói jog marad talán az autoritás utolsó

A MIKLÓS-TELEP SZŐLŐL.

forrása; zavaros forrás, de egyedüli. És végül, azért követelnek sokat, mert kellenél kevesebbet kaptak. Én minden alattvalómnak királya vagyok, a szegényeknek és gazdagoknak egyaránt. Amazok békés ellenállásának jogát emezek ellen akarom én megvédeni és meg is védem.

Hermann nyugodt hangon beszélt, szerény nyomatékával. Mennél inkább érezte, hogy szavai sajtóságon hangzanak egy herceg szájában, annál inkább igyekezett a legteljesebb egyszerűség és legnyugodtabb biztonság színét adni nekik.

— Fenség, — mondta Hellborn, — bátorodom betérjeszteni lemondásomat.

Hermann felállt.

— Legyen. Csodálatos, mily nehezen tudom megtartani miniszteremet. Nagyon is egyszerűvé teszem nekik a dolgukat.

Elkezdett fel s alá járni, fejét lehajtva, kezét háta mögött összekulcsolva.

— Sokat tanultam az utolsó hónapokban. A politikai és társadalmi állapot egyenetlenségeit az teszi nehezen elviselhetőkké, hogy ebben a kérdésben az egész világ bíró és fél egy személyben. Ugy-e, nincs abban semmi eredetiség, a mit mondok? Ezeknek az egyenetlenségeknek az orvoslását azok követelik, a kik szenvednek és azoknak egy része, a kik

PETROVITS ISIVÁN KIÁLLÍTÁSA.

CSOMAGOLÁS.

A KECSKEMÉTI GYÜMÖLCSKIÁLLÍTÁSRÓL.

hasznukat veszik. Az előbbieket túlságosan sokat követelnek és remélnék. A mi pedig az utóbbiakat illeti, ezek nem lehetnek sohasem teljesen őszinték. Mindig lesz, még a legjobbaknál is, valami szakadás gondolataik és tetteik között. Csaknem minden forradalmi theoretikus a bourgeoisiehoz tartozik, némelyek közülük a gazdag bourgeoisiehoz. Ha mindezek tanításukhoz alkalmaznák magaviseletüket, ha józanul élnének, ha minden fölöslegüket azoknak a nyomorúságoknak az enyhítésére fordítanák, melyeken hivatászerűleg felháborodnak, a társadalmi kérdés megoldása máris nagy lépést tett volna előre. De nem! Előjogokkal bírók lévén, féltékenyen élvezik további előjogaikat. Látjuk, hogy minden országban a demokrácia vezetői vagy nagyon takarékos nyárpolgárok vagy élvhajász emberek, hogy nem szeretik a népet, hogy csak a klub-napokon és a választásokkor közelednek hozzá és hogy még csak jótékonyt sem gyakorolnak, azalatt az ürügy alatt, hogy nem a jótékonyt, hanem az intézmények reformja fogja kiirtani a nyomort. Képmutatás! Milyen képmutatás! Sajnos, nincs egyébről szó, csak hogy odaadják jövedelmük tizedrészét. De még a legkevesebb kemény lelkű gazdagok közt is hányan vannak, a kik odaadják ezt a tizedet? És megállva Hellborn előtt, folytatta:

— Elfogadom lemondásomat, uram. Az én magaviselete a reform-tervekről tanácskozó bizottságban elidegenítette öntől régi ellenzéki barátait, a nélkül, hogy pártjára hozta volna a konzervatívokat. De érzi, hogy könnyebben megbékél ezekkel és az ő emberiké válik, mint a társadalom megmentője. Megmondhatja nekik, hogy én nem akartam, hogy megmentse.

Hellborn egyáltalán nem jöve zavarba, fölényesen mosolygott.

— Királyi fenség, ebben a pillanatban a legnemesebb gondolatokat fejezte ki. De, akár-hogy is, mielőtt az ember részánja magát bizonyos áldozatokra, legalább biztosnak kellene lennie, hogy hathatóság lesznek. Megengedi fenség, hogy szabadon beszéljek? Ha mi, a kiváltságosok, talán habozunk feláldozni kiváltságainkat, fenség, teljesen biztos magáról, hogy ha arra kerülne a sor, feláldozná kiváltságait? Nem beszéltek az abszolút hatalomról, a mely manapság csak névleg lehet meg és a melyről fenség már le is mondott...

— A koronáról beszél? — mondta Hermann.

Elgondolkozott s aztán komolyan mondta:

— Lelkem és lelkiismeretem szerint megválnék mindentől, a koronától is.

És megváltoztatva hangját, hozzátette:

— Ezt legalább ne adja tovább. Különben el se hinnék önnök.

Hellborn kissé leverten távozott.

XII.

Attól a naptól fogva, hogy atyja, a király ráruházta a hatalmat, Hermann, leszámítva a minisztereivel és néhány politikussal való elkerülhetetlen érintkezéseit, teljes magányban élt. Ily módon nem vonta el semmi álmaival és fáradozásának és elmékedésének folytonosságával olyan erély-mennyiséget gyűjtött össze önmagában, a mely fölért elszántságának vakmerőségével. Csak háromszor-négyszer töltött titokban néhány órát Fridával az erdei házában. Vilhelminától távol tartotta magát; a szokásos időben megjelent a hercegnő lakosztályában, de ez hiába faggatta, hogy mondja el neki aggodalmait és gondjait, kerlelhetlenül tartózkodott a közügyek mindenmél megbeszélésétől.

A palota czerimóniáit leszállította az elkerülhetetlenül szükségesekre, az ünnepélyeket megszüntette s az így megtakarított ötszáz-ezer forintot Marburg jótékonyági czejaira fordította.

Ez a bőkezűség eleinte fokozta népszerűségét. De ezt a népszerűséget nem tudta fenntartani, mert nem mutatkozott soha a nép előtt, bizonyos szemérem-érzetből, mivel az

DARÁNYI FÖLDMŰVELÉSI MINISZTER A KIÁLLÍTÁSON.

ESTERHÁZY MIKLÓS HERCEG ESZTERHÁZI KERTÉSZETÉBŐL.

lan akaratra, a melynek magányos és szakadatlan erőfeszítése mindinkább abba a lelki állapotba juttatta, a melyben az ember annál fogva, hogy arra gondol, hogy neki kell menni az akadályoknak és le kell őket dönteni, maga az akadály tudata eltűnik és a melyben fenség és örült tetteket hajt végre az ember. Szóval Hermann az erkölcsi alvajárás bizonyos nemében élt.

Egyébiránt szellemének világossága tökéletes maradván, ő maga szabta meg a föltételeket, a melyek között a nép tüntetése szabadon lefolyhat. A tüntetők a gesztenyék terén gyülekeznek, végigmennek a folyó jobb partján, egész a három-királyok teréig, tovább vonulnak a nagy boulevardok során és a kékereszt-keresztzónán oszlanak szét. Ezen az ágész úton ő jelölte meg a pontokat, hogy hol álljon a katonaság; a kaszárnyánál, a banknál, a királyi könyvtárnál, — ezen épületek udvarain lovas és gyalogos tartalékok álljanak készen, hogy az első parancsszóra kivonuljanak. Gondoskodott arról, hogy ezek az óvintézkedések teljesen rejtve maradjanak. Igyekezett mindenről előre gondoskodni és megadni a legpontosabb utasításokat. Azokon a pontokon, a hol a tüntetés zendülés jellegű ölti magát, háromszori felszólítást kell intézni

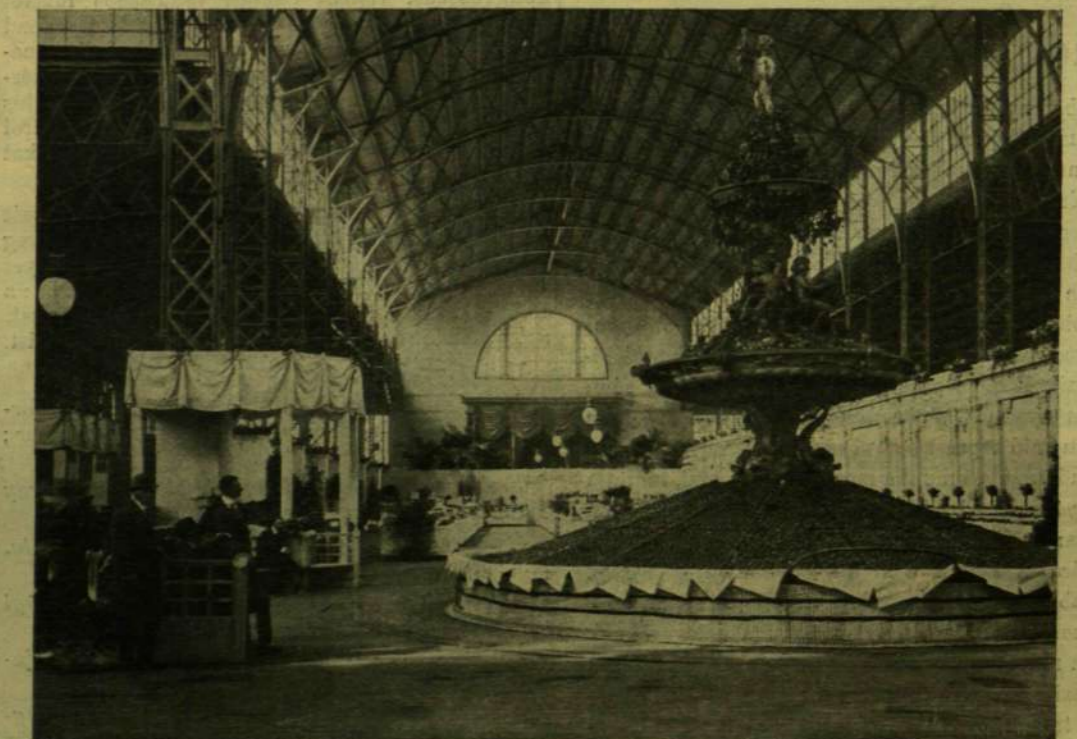
ovációk keresését bölcs emberhez méltatlannak tartotta és mivel az éljenzések, melyekről eleve bizonyos volt, aránytalanoknak tünnek fel előtte azzal a kevés érdemmel, a mit magának tulajdonított.

Ez a tartózkodás lehűtötte a népet, a mely nem találhatta ki okaif. Abban a pillanatban, a mikor a három testület gyűlése szakaszról szakaszra eltaszította az alkotmány-törvény javaslatát, a népvézerek azzal vádolták a herceget, hogy titkos czinkosa ennek a komédiának. És mikor megtudták, hogy megengedi a tüntetést, akadtak emberek, a kik azt mondták, hogy csak tört akar vetni a népnek.

Hermann tudta mindezt. Sőt előre látta. Beletörődött az elkerülhetetlen ostobaságba és hálátlanságba.

A tömeg egy részének bizalmatlanságán kívül érezte, hogy ellene van, mind növekedve, elkerülhetlenül, mint az önzés és mint a maradás és a tulajdonéret ösztöne, az összes kiváltságosok ellenzése.

Mindazáltal járt tovább a maga útján. Semmi sem riaszthatta vissza. Azelőtt gyöngének és tette képtelenné tartották részint érzékenysége, részint kritikai szelleme miatt. Abban az időben azonban habozásának nem volt semmi következménye. De most, a mikor érzelmei elhatározásokban nyilvánultak, melyek mindegyikének meglelt a nyilvános következménye, akaratra tett szert. Feszült, mozdulat-

A GYÜMÖLCSSEL MEGRAKOTT NAGY SZŐKÓKÚT.

A BUDAPESTI GYÜMÖLCSKIÁLLÍTÁSRÓL.

a tömeghez, jó hosszú időközökben. Ha e felzárkózás hasztalanok maradnak, nagyon lassú lovas-rohamot kell indítani ellenük. De akár-hogy alakulnak is a körülmények, a lovasok-nak nem szabad kardot rántani és a gyalog-soknak nem szabad tüzelni, csak ha maga Hermann rendel. Telefonvezetékek kötik össze dolgozószobáját Marburg katonai parancsnoká-nak irodájával, a mely a palota másik végé-ben van, nemkülönben a csapatok mindegyik állásával és központosító helyével. Így, akármilyen történik, csak egy-két pillanat telhetik el a hírek jelentése és a herceg rendeletei között. Magamagának tartotta meg a vezérést, a mint hogy maga akarta viselni a teljes felelősséget. Az öreg Kersten tábornok, Marburg katonai parancsnoka, egy vén csont, a ki nem ismert mást, mint a parancsot, fontolgatás nélkül ve-tette magát alá mindennek, vagy talán meg-fontolta, hogy a herceg zavaros fejű, tele van furcsa ideákkal s hagyni kell, tegyen, a mit akar, mert ő a herceg, de a végén mégis csak rájön előbb-utóbb, hogy vissza kell térni a kormányzás és rendőrködés hagyományos praktikáihoz.

(Folytatása következik.)

A «VASÁRNAPI UJSÁG» 55-ik évfolyama.

A «*Vasárnapi Ujság*» a legregibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, évenként több mint 130 íven, s több mint ezer képpel, legjelesebb hazai íróink és művészeink közreműködésével jelen meg.

A «*Vasárnapi Ujság*» színes képmel-lékleteket is ad, több színben művészileg ki-vitt képeket.

A «*Vasárnapi Ujság*» a legjelesebb hazai és kül-földi regényíróktól közöl elbeszéléseket és regényeket képekkel, s kiterjeszkedik a női divatra is.

Azon előfizetőinket, kiknek előfizetése szept. hó végén lejárt, főkérjük előfizetéseik mielőbbi megújítására, hogy a lap szétküldésében fenn-akadás ne történjék.

Előfizetési föltételeink:

A «*Vasárnapi Ujság*» negyedévre 4 korona, fél-évre 8 korona.

A «*Vasárnapi Ujság*», a «*Világkrónika*»-val negyedévre 4 korona 80 fillér, félévre 9 korona 60 fillér.

Az előfizetések a «*Vasárnapi Ujság*» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Héber nyelvtan. Minálunk még több talaj van arra, mint bárhol másutt, hogy erősebb és élénkebb tudományos munkásság fejlődjék ki a sémi népek nyelvére és történetére vonatkozólag. A budapesti egyetemen a tudomány egyik világszerte elismert tekintélye tart előadásokat, a teológiai intézetben mindenütt tanítják legalább a héber nyelvet és filológiát s a nagyszámú zsidóság, legalább tudományos érdeklődésű tagjaiban, kész publikumot kínálkozik. Régi szép hagyományai is vannak a sémi tudományoknak, régi tudósaink közül nem egy épen e téren való képzettségével szerzte hírnevét. S hogy ez a tudományos munka most sem szünetel, mutatja Hornyánszky Aladár pozsonyi evangélikus teológiai tanár új könyve, egy héber nyelvtan, kezdők számára. A szerző, a ki a protestáns teológusok fiatalabb nemzedékének legkitünőbbjei közül való, első sorban hallgatóinak, a fiatal teológusoknak szánta művét s ezért első sorban didaktikus célokra törekszik, de azért meglátásuk rajta a sok évi elmélyűd tudományos tanulmányozás eredménye. Nem egy nyelvi jelenséget és formát egészen új megállapításokban tárgyal s a szakértő meglepetve tapasztalja a szerény címmel megjelent könyvből, hogy minduntalan olyan dolgokat talál benne,

melyek a héber nyelvnek ismeretét jelentékenyen előbbre viszik. S nagyobb jelentőséget nyer e könyv azzal is, hogy képzőpontja a szerző egy nagyarányú tudományos koncepcziójának: *Keleti könyvtár* címre alatt monografikus feldolgozásban akarja adni a sémi népekre vonatkozó ismeretek egész körét. Ha e tervet csakugyan végrehajtja, akkor nagy dolgot művel. A héber nyelvtan meg-jelenését *Goldzieher* Ignác egyetemi tanár ajánla-tára a vallás- és közoktatási miniszter segítette elő. A most megjelent első kötet kevés híján negyedszáz lapnyi terjedelemben az alaktant adja.

Akadémiai kiadványok. A két év előtt elhunyt kiváló történet és irodalomtörténetiről, *Csaplár* Renedekről *Ortvay* Tivadar tartott az Akadémiá-ban emlékbeszédet, mely most az emlékbeszédék gyűjteményében nyomtatva megjelent s szemlé-letes arcképfét adja a magas életkort érő derék tu-dósnak. — *Joannes Vercellensis*, nevezetes középkori tudós szerzetes, a párisi egyetemnek a XIII. század közepe táján tanára, legendát ír latin nyel-ven Szent Margit életről, a mely a magyar Margit-legendát keletkezésére nézve döntő fontosságú. Ezt a munkát eddig is ismerték a tudósok, részletesen azonban a magyar Margit-legendához való viszonya szempontjából most foglalkozik vele először *Horváth* Csirill egy értekezésében, a mely az akadémiai értekezések során jelent meg. — *Evlia Cselebi* XVII. századi török útleíró tíz kézirati kötetre terjedő művének nagy része foglalkozik magyarországi utazásaival s ezért az Akadémián már néhány év előtt lefordította ezeket a ránk vonatkozó részeket. Azóta ez a munka XVII. századi állapota-inak egyik legtehetőbb idézett forrása lett s az éles-szemű török író leírásai igen sok felvilágosítást ad-tak városaink török-korbeli életére, hazánk akkori viszonyaira nézve. Most megjelent magyar fordítá-sában *Evlia Cselebi* nagy munkájának többi ha-zánkra vonatkozó része is, a mely a szentgotthárdi útközlet előzményeivel s magával az útközlettel fog-lalkozik, a mely útközletben az író maga is jelen volt. A továbbiakban főleg a Dunától jelentékeny részének, a Duna és Tisza közt fekvő városoknak, továbbá Eger várának s az egri török vilajet alá tartozott váraknak leírása foglaltatik. Kiváló érde-keségű a vasvári békekötés után Bécsbe küldött török követéség útjának leírása, a melyben a török író szintén részt vett. Most már az északi hegyvidék kivételével az egész Magyarország leírása meg- van *Evlia Cselebi* útleírásaiban. A török szöveget, a szükséges magyarázatokkal ellátva, *dr. Karácson* Imre fordította magyarra.

Hungaricae res. Abban az igyekezetben, a mely-lyel közéletünk kitünőségei fel akarják világosítani a külföldet a magyar politika dolgairól, részt kér magának gróf *Mailath* József egy sok tudással s az ügy fontosságának átérzésével készült füzettel, mely előbb angol s most német nyelven is meg- jelent *Hungaricae res* címmel. Arról a három kérdéstről szól, a melyekben leginkább szoktak ellen-ségeink ellenünk dolgozni, a nemzetiségi kérdésről, Ausztriához való viszonyainkról és Horvátországgal szemben való helyzetünkről. A német kiadás Berlin-ben jelent meg Hermann Walther kiadónál.

A londoni nemzetközi szabad kereskedelmi kongresszus. *Tonelli* Sándor tanulságos füzetet adott ki az idei augusztus elején tartott szabad kereskedelmi kongresszus tanácskozásairól, a melyekben részt vett s a mely programjába fölvetett kér-désekben több jelentős eszme fölvetésre s fontos megállapodásokra vezetett. A füzet a tárgyalásokról hű és tárgyilagos képet nyújt s az egyes előadásokat fontosságukhoz mért terjedelemben ismerteti.

Turisztikai képtár. *Bajtay* György e cím alatt egy nagyobbra tervezett első sorozatúal egy sereg többé-kevésbé sikerült képet adott ki, a melyet Budapest környékének szép helyeit mutatják be: a Dohogóköt, a Szent-Endréstől Sikárosig vezető utat, a Törökbalintól a Hüvösvölgyig vivő kirándulást.

Uj könyvek:
Héber nyelvtan. Kezdek számára. *Ira* Hornyánszky Aladár. Budapest, Hornyánszky Viktor; ára 4 korona.

Emlékbeszéd Csaplár Benedek fölött. *Ira* Ortvay Tivadar dr. Budapest; ára 1-20 K.

Joannes Vercellensis és a magyar Margit-legendája. *Ira*: Horváth Csirill. Budapest; ára 90 fillér.

Evlia Cselebi török világtató magyarországi utazásai 1664-1666. Budapest; ára 6 korona.

Mindhárom mű az Akadémia kiadásában jelent meg.

A londoni nemzetközi szabad kereskedelmi kongresszus. *Ira* Tonelli Sándor. Budapest, Róth Már.

Turisztikai képtár. I. sorozat. Szerkesztő *Bajtay* György. Ára 1-20 K. Kapható a szerzőnél Buda-pestben.

HALÁLOZÁSOK.

Ehunytak a közelebbi napokban: Sárvárfelső-vidéki Székényi Ferenc gróf, a főrendiház örökös tagja, 74 éves korában Somogytarnóczán. Ifjan a katonai pályára lépett. 1860-ban gazdasági ranggal megvált a hadseregtől, aztán gazdasági tanulmányokkal foglalkozott. Mint tarnóczai nagybirtokos tevékeny részt vett Somogy megye politikai és gazdasági életében. 1861-ben megházasodott. Erdődy Franciska grófnőt vette feleségül. A megyei köz-gyűléseken, mint a volt szabadlevél párt egyik vezető embere szerepelt. — *Károly* Grószy Hugó dr., pre-montrei kanonok, a rendi káptalan tiszelti tagja, igazgatói címmel felruházott nyug. állami felsőbb leányiskolai tanár, okleveles főgimnáziumi tanár, 68 éves korában Budapesten. Az elhunyt 47 esztendővel ezelőtt lépett a rendbe s 45 évvel ezelőtt szentelték áldozópappá. — *Ködi* LAZÁR ELKE dr., igazságügyi miniszteri osztálytanácsos, 55 éves korában Váczon. A miniszteriumban 1876 októberében kezdte meg szolgálatát. Előbb a statisztikai ügy-osztály vezetője volt, később pedig az elnöki, majd pedig a fülgyeleti osztályba került. A több, mint három évtizednyi pályafutás alatt sok tudással, szakértelemmel és lankadatlan buzgóssággal szolgált. Igen jeles kömikus is volt, e mellett óra-konstruktor. — *Petrásvics* Géza hírlapíró, az «*Alkotmány*» belső munkatársa, 32 éves korában Budapesten. Hírlapírói társai általános részvétele közt temették el. — *Palotay* László kanonok, nagy-prépost Nagyváradon. Bem tábornok hadseregében szolgált és a főhadnagyságig vitte s részt vett a piskii csatában is. A tábornok egyszer valami fontos üzenettel elküldte Kossuth Lajoshoz, a ki nagyon megkedvelte. A szabadságharc leverése után elbujdosott, majd kispap lett és 1855-ben felszentelt pap. Az 1873 kolerajárvány idején rendkívül ön-feláldozással ápolta a betegeket s egyáltalán jövendő ember volt. Több iskolát és templomot is építtetett. Az egyháznak érdemes lelképítője volt. — *Fekete* SÁMUEL, szalmármegei nyugalmazott tiszti főorvos, 85 éves korában. A márciusi napokban Petőfivel és Jókával a Pilvax-kávéházban jött össze, az akkori mozgalmakban élénk részt vett és később mint 48-as főhadnagy végigküzdötte a szabadság-harcot. — *Nemes* Bódy Pál, a budapesti itélő tábla elnöki irodájának nyug. igazgatója, 82 éves korában Verébelyen. — *Kápolnai* KÁPOLNAY László, nyug. magyar államvasuti ellenőr, 72 éves korában. — *Pászthy* Sándor, volt fővárosi háztulaj-donos, Budapesten. — *Keresztury* János, nyugalma-zott uradalmi tiszttartó, 72 éves korában Sárospata-kon. — Idősebb *Juhász* ANTAL, görög-katolikus lelkész, kerületi esperes, szentszéki ülnök, Mára-maros megye törvényhatósági bizottságának tagja, 73 éves korában Ókörmezőn. — *Fáji* FAX Jenő, vállalkozó mérnök, 64 éves korában Budapesten. — *Serbstyén* Grózy, igazságügyi miniszteri számviz-gáló, 44 éves korában Budapesten. — *Kemény* Gyula, nyug. gazdatiszt, 69 éves korában Kapos-váron. — *Sir* Gyula, vátosi adópénztári tiszt, 50 éves korában Miskolcson.

Lits Gyuláné, szül. *Geisz* Terézia, *Lits* Gyula hontvármegyei főispán felesége, 52 éves korában a fejmérgyei Százhalom-Battán. Holttestét Tolnára vitték s ott helyezték örök nyugalomra a családi sírholtban. — *Csávolszky* LAJOSNÉ, szül. *Lipthay* Klementina, Csávolszky Lajos volt országos képviselő neje. — *Özy* LERCH KÁROLYNÉ, szül. *Wirtz* Lujza, 78 éves korában Budapesten. — *Özy* GAR-LUS-KLEIN FRIGYESNÉ, született kézdipolyáni Simon Róza, 69 éves korában. — *Kalmár* FERENCZNÉ, az ugcóamegyei törvényhatósági főállatorvos neje, Budapesten. — *Vinkovich* VINCCÉNÉ, szül. *Herbák* Mária, 59 éves korában Drégelypalánkán. — *Papp* ERNŐNÉ, szül. *Várady* Mária, 26 éves korában Szarvason. — *Uruski* ALAJOSNÉ, szül. *Orosz* Mária, 60 éves korában Pozsonyban. — *Özy* szolnoki SCHRETSKY ISTVÁNNÉ, szül. *Szkitcsák* Karolin, 75 éves korában Szolnokon.

Szerkesztői üzenetek.

Panasz. Efélekkel nagyon el vagyunk halmozva s akkor se közölhetnők elbeszélést, ha sokkal jobb volna. **Ti** meg nem értitek. **Én**. A vihar zenéje. Kikelet. Még az sem világlik ki eléggé verseiből, talentum-e, a mi bennük pezseg, vagy csak a forrongó ifjúság heve. Még várni kell.

Szerelmes lettem. A szerelem-e az oka, vagy más, azt nem tudjuk, de abban igaz van, hogy a lantja néma, mert a mi peng rajta, minden, csak épen nem vers.

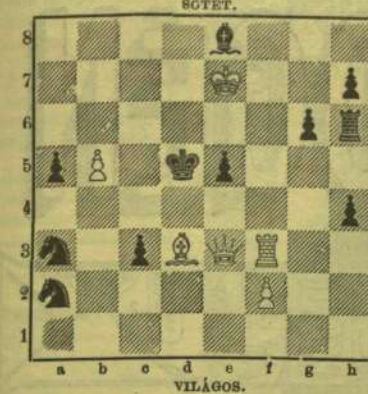
A felébredt halott. **Ima.** A Garay János hangja ez, — azóta pedig egész más világ alakult körülöttünk, hát bizony nem érdekelnek az ilyen avult hangok.

Boldog fecske. Mikor rém támadt. Nincs ezekben a versekben egyéb, mint csupa dús s ezek a szók is üresen konganak.

Lidércnyomás. Úgy látszik, azt hitte, a mit esnő-nél, az modern hang, pedig nem egyéb, mint puffogó bombaszt.

SAKKJÁTÉK.

A 2609. számú fôladvány Blako F.-től, Liverpool.
(Az «*American Chess Bulletin*» versenytén a II. díjat nyerte.)

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

A 2584. számú feladvány megfejtése Kintzai Róberttől.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. Bf3-f6	Mf6-e6 (a)	1. ...	Hg4-f6	
2. Bd4-f4	Mf6-e6	2. Ha3-c4	d5xc4	
3. Bf4-f6		3. f2-f4		

Vásároljon Svájci selymet!
Kérjen 10 filléres levelezőlapon mintákat újdonságainkól fe-kete, fehér vagy színesben 1 K 13 f-től 18 kor.-ig méterenként. Különlegesség: Messaline, Crepe de chine, Taftetas (Chif-fon stb. fűrésztű, menyasszonyi, hál és utcai fölté-takra, quymizsén bluzokra, bélsőre stb. valamint hímzett bluzok és állítványk batistából vagy selyemből. Mi csak garan-tált solid selymeket adunk el közvetlen magánfeleknek és már vámentesen szállítjuk házhoz. 12084
SCHWEIZER & Co., Luzern U/23. (Svájcz.)
Selyemszövet-kivittel. — Kir. udv. szállítot.

A Bór-és Lithion-tartalmu
Salvatorforrás
kiváló sikerrel használtatik vesebajoknál, a húgylóhlyag bántalmainál és köszvénynél, az urok-betegségnek, az emésztési és léleg-zési szervek hurutjainál.
Húgyhajtó hatású!
Vasmentes! Könnyen emészthető!
Teljesen tiszta!
Budapest, Kirátság Edesüty L. úrnál.

Kaliforniai Fűgeszörp
CALIFIG
természetes, kellemes hashajtószer, mely enyhe és mégis biztos hatásánál fogva különösen gyenge természetű emberek-nél, aszonyok s gyermekek-nél bevált. Rendkívül kellemes íze, tiszta, mindig egyenletes elő-állításánál fogva ajánlatos időnkénti és állandó székrekedés, vagy emésztési zava-rok, valamint étvágytalanság esetén, amikor orvosok is ajánlják. Vásárlás-nál figyeljen a „*Califig*” védjegyre.
Kapható minden gyógyszer-teráiban. Nagy üveg 1 kor. Kis üveg 2 kor.

Dús kebel
1/2 hónap alatt **Pitules Orientales** által felelt pillu-lik) az egyedülálló, melyek s mel-let fejlesztik, szilárdítják és újrafestik a fe-sz asszonyi kebelnek le-csem tell-éségeit, ke-
csőndő-snek, a méltiki,
bogy az egésznek ártana. Ko-szokdove asztalunkon. Az or-
vosi tekintélyektől elismerve.
Alkohol díszítő. Dohozza hazn.
utolsóval K. 8.45 bérmentve.
J. Ratió gyógyszerészt. Paris.
Külső-ak: Budapest, Török J.
Könyv. 12. Wien, Puchhof
R. Ringstrasse 15. 12292

Technikum Altenburg.
Gépjárat és elektrotechnik.
Papírtechn. Ártészolitechn.
Légszer- és visszakna.
Program ingy

A 2585. számú feladvány megfejtése Spóner Andortól.
Világos. Sötét. Világos. a. Sötét.
1. Ka5-a4 c5-f4 (a) 1. ... d5-d4
2. Fg3-f6 d5-d4 (b) 2. Bf4-e4 f Ke5xc4
3. Bf6xf5 f matt. 3. Bf5xc6 f matt.

1. ... 6. H. v. gy. t. sz.
2. Ff4-d6 f matt.
A 2586. sz. feladvány megfejtése Schuster Zsigmondtól.
1. Hg7-e8 ... Kd5-e6 1. ... Kd5xc6
2. He8-c7 f Ke6-e7 2. Fb2-d4 f Ke5-d5
3. Fb2-f6 f matt. 3. He8-e7 f matt.
1. ... 6. e. 2. ... Kd5-e6
2. Bf4-f5 ... d6xc4 2. Bf5-e5 f matt.
3. He8-d6 f matt.

A 2587. számú feladvány megfejtése Kintzai Róberttől.
1. c2-c4 ... Kd4-e3 (a) 1. ... Kd4-c3
2. Ha1-c2 f matt. 2. Fb2-e5 f matt.
Helyesen fejtették meg: Merényi Lajos. — Geist József és Stark Vilmos. — A «*Budapesti Sakk-kör.*» — A «*Budapesti III. ker. Sakk-kör.*» — Ludanyi Antal. — Wyszchogrod Pál (Budapest). — Németh Péter (Csongor). — Kintzai Róbert (Győr). — Müller Sándor (Szombathely). — Nyársik Agnes (Szeged). — Hofbauer Antal (Lépfölde). — Szabó János (Bakony-Szentlászló). — A «*Győri Sakk-kör.*»

Székely Jenő. — Mészáros József (Győr). — Szepők Árpád (Körmöcbánya). — A «*Zborói Társasház.*» — A «*Kalocsa-i Katolikus-kör.*» — Veeres Miklós (Zirc). — Ifj. Hubay Bertalan (Bodaszőlak). — A «*Dunaföldvári Egyenlőség kör.*» — A «*Dunaföldvár.*» — Barcsa Mihály (Biharüdvár). — Csolnoki István (Hajdúhadháza). — A «*Leibici Gazdasági Kaszinó.*» (Leibitz). — Kappler Miklós (Pakost). — Werkmáster János (Arad). — Fűrész Péter (Ménfő). — Bárdy József. — A «*Gvadányi-kör.*» (Szakolca). — Kádár Sándor (Temesvár). — Brabanyecz Kálmán. — Tulit Péter (Kiskunhalas). — Schuppa Géza (Álókubin).

KÉPTALÁNY
A 36-ik számban megjelent képtalány megfejtése: *Nem mérleg szűli a szeretetet.*
Felolós szerkesztő: *Hoitsy Pál.*
Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.
Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Vesszőparipa-liliomtejszappan
Bergmann és Társa cégétől Dresden és Tetschen F/m. a naponta beérkező elismert levelek bizonyossága szerint most és a jövőben is a leg-hatásosabb szappan marad az összes gyógyszer-panok között, szepül ellen, valamint gyöngye, puha bőr és rózsás arcszín elnyerésére és megtartására. Darabja 80 fillérről kapható minden gyógyszerteráiban és drogueriában, illatszert- és fodrásztaléban.

PETROLNERUDA
KITŰNŐ HAJVIZ
NERUDA FÉLE
Perles Borlé
KÉSZITTE: **NERUDA NÁNDOR**
HIDDEPÉST IV.
KÖSSUTH-LAJOS UTCA 712.
LEGJOBB HÁZISZER.
1 üveg ára 1 korona 50 fillér.

MARGIT GYÓGY-FORRÁS
„Margittele” Beregmege
gyomor, belek, húgylóhlyag s különösen a légzőszervek hurutos bántalmánál igen jó hatású még akkor is, ha vérések este forog fenn.
Megrendelhető: *Édesarkany* L.-nél Budapesten és a forrás kezelőszékénél Munkácsán. 12096

ANDRÉNYI SEC
KALAPVÁNYOK
ARAD.
Készítő **Beretvás Tamás** gyógyszerész Kispeszen. * * * * * Orvosok által ajánlv. — Három doboznál ingyen postai szállítást.

Ha fáj a feje ne tévovázzék, hanem **Beretvás-pastillát** használjon azonnal
mely 10 perc alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. **Ára 1 korona 20 fillér.** Kapható minden gyógyszerteráiban és drogueriában.
Készítő **Beretvás Tamás** gyógyszerész Kispeszen. * * * * * Orvosok által ajánlv. — Három doboznál ingyen postai szállítást.

Valódi, tűzben égetett email amulették 14 karátos arany keretben.

Amulettékhez illő igen aprát nyakláncok órási választékban találhatók arjegyzekeimben.

1014. szám. Gyönyörű tűz-zománc festésű amulette, aranyból 12 K, ezüst 7 K.

„Omega“, „Glashütte“ híres órák, arany és ezüst tokban, állandóan raktáron.

1044. sz. Párisi zománc képpel, aranyból 10 gyönyörű ékű 22 K, 10 briliánsal 60 kor.

1043. sz. Csodaszép kivitelű, izléses arany keretű románc amulette 16 korona.

!! UJDONSÁG !! Csak nálam kapható!

SZENT ERZSÉBET AMULETTE

Valódi tűz-zománc festmény, Szent Erzsébet álló alakjával, gyönyörűen színezve, valódi arany keretben 12 korona, aranyozott ezüst 5 korona.

Schönwald Imre magyar órásmester és ékszergyáros Pécs, 15. szám.

Ki ezen lapra hivatkozik, megkapja most megjelent új nagy képes arjegyzekeimet ingy. és bérn.

KALOGÉN

BRÁZAY SOSBORSZESZ-FOGKREM A LEGJOBB!

GANZ ÉS TÁRSA

MOTOROK benzín-, szén-, gáz-, szivó- és kohó- és fűtés-üzemű minden nagyságban... GANZ-féle Villamosági R.-T. Budapest, II., Lövház-utca.

Olcso cseh ágytoll! 5 kú; új fosztott 12 K, fehér pelyhpára fosztott 18 K, 24 K, hólehel pelyhpára fosztott 30 K, 36 K. Szállítás portómentesen, utánvét. A kivétel és visszatérlet portómentesítés ellenében megengedjük. 12305 Benedikt Sachs, Lobes Nr. 60, Pilsen mellett, Böhmen.

Dr. Dralle's Birken-Haarwasser. A hajkihullás mindenkor gyanus, ugyisintén a fejbőr viszketése, Mindkettő a legtöbb esetben a kopaszodáshoz vezet. Mindkettő megelőzhető, ha használjuk a Dr. Dralle-féle NYIR-HAJVIZET.

A hajkihullás mindenkor gyanus, ugyisintén a fejbőr viszketése, Mindkettő a legtöbb esetben a kopaszodáshoz vezet. Mindkettő megelőzhető, ha használjuk a Dr. Dralle-féle NYIR-HAJVIZET.

Siculia ARTÉZI GYÓGYVÍZ. A gége, torok, tüdő, gyomor, bél, vese, hólyag hurutos bántalmainál felülmulthatatlan.

Akar-e szép lenni? Akkor ne használjón más, mint a legjobb! elismert

Rogátsy-féle magyar pipere-boraxot, Rogátsy-féle borax-öröm I. K. borax-szappan 80 f., borax-póder 1 K 20 f., borax-fogkrém 50 fillér.

Kanári madarak. kiütően és szorgalmasan éneklő hímek drája 8, 10, 12, 15, 18, 20 és 25 K. Tenyészésért díjazás 3-4 korona.

LOHR MARIA. Élelőti KRONFUSZ.

Csipek- vegyszertári tisztító és festéskészítő intézete. Gyar. VIII., Baross-utca 85.

David Károly és Fia doboz-, papír- és szabad. fémkapocsgyára Budapest, I., Mészáros-utca 58. Telefon sz.: 41-48. Sörgyngyem: Cartonage Gőzerőre berendezve.

!! Övjátok lábaitokat !! RIVIERA JBOLYA 16AZI JBOLYA ILIAT. MOTSCHAHÉZ BÉCS X/3 QUELLENG. 116. SZ. és J. WOLLZEILE G.SZ.

A magyar királyi államvasutak téli menetrendje.

Table with 4 columns: Hálókocsik közlekednek, Étkező-kocsik közlekednek, Buffet-kocsik közlekednek, and Budapest keleti p.u. - Belgrad, Konstáninápoly között.

Iskolai szótárak. Simonyi-Balassa: Német-magyar szótár. Köve 2.20. Magyar-német szótár. 2.20. A két rész egybekötve 4.-

Table with 4 columns: Délelőti, Délután, Délelőti, Délután. A vonatok érkezése Budapest keleti p. u.-ra. Érvényes 1908 október hó 1-től.

FRAUENLOB. Hölgyeim! Kérem, hogy a 'FRAUENLOB' szótárakhoz... RUDOLF POHL, WIEN, II., Valeriestrasse 9-15.

Magyar Könyvtár. Szerkesztő Radó Antal. Egy-egy szám ára 530 30 fillér. Minden fizet külön is kapható.

A hálókocsit egy az I., mint a II. oszt. jeggyel bíró utasok használhatják... A buffetkocsikban lévő szakszakkal azonban csak I. osztályú utasok menetszolgálat, illetve menetszolgálatnyal bíró utasok használhatják.

A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról. Délelőti. 319 5:55 szv. GÖDÖLLÉ

■■■■ AZ ASZTALOSOK SZÖVETKEZETI BUTORCSARNOKA. ■■■■

A budapesti asztalos-ipartestület védnöksége alatt álló.

BUTORCSARNOK

és Hitelszövetkezet, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja, felhívja a nagyérdemű butorvásárló közönség figyelmét a

VIII., József-körút 28. sz., Bérkocsis-utca IV., Belváros, Ferenciek-tere 1.

alatti királyi bérpalotában dusan felszerelt modern és stilszerű lakberendezéseinek megtekintésére, a melyek jutányos áron jótállás mellett adnak el.

A Butoresarnok szövetkezet részére kizárólag csak budapesti képesített asztalos- és kárpitosmesterek dolgoznak. Budapest környékén készített, vagy bécsi silány áruk eladásával nem foglalkozik. Minden egyes butordarab bizottság által fölfelbírálva.

Karácsonyi jutalmak.

Minden t. sz. vevő, a ki a szeptember 1-től december 30-ig terjedő időközben egyszerre legalább 40 koronányi levélbeli megrendelést tesz, karácsonyi ingyen-jutalmaként egy 4343. sz. I-a Adler-Roskopf riadó-ébresztőt éjjel világító, mutatólappal kap 4 K 20 f. értékben három évi jótálló okmányval. A ki ilyen megrendelést egyszerre legalább 60 koronáig tesz, egy 4060. sz. svájci Roskopf rendszerű Patent-Anker-Remontoir órát kap, 5 K értékben három évi jótálló okmányval. Az a vevő, a ki a szeptember 1-től decz. 15-ig terjedő időközben egyszerre legalább 20 koronányi levélbeli megrendelést tesz anyagbeszerzési karácsonyfát kap 1 K 50 f. értékben. Ezenfelül kap még minden megrendelő egy 96 oldalas 1909-re szóló naptárt ingyen mellécsomagolva. Azok, a kiknek megrendelések a fenti időhatáron túl (november 30-dika, illetve december 15-dike után) érkeznek be, ezen ingyen-jutalmakat semmi szín alatt sem kaphatják meg. Ajánlatos tehát, nekem a karácsonyi megrendeléseket már a szeptember-október és november hónapokban beküldeni.

Első órágyár Brűben **KONRAD JÁNOS**, cs. kir. udvari szállító Brűx 1562. sz. Csehország

200 oldalas főérjegyzékem, mely 3000 képet tartalmaz, kizárólag mindenkié ingyen és bérmentve lesz megküldve.

Szt.-Lukácsfürdő gyógyfürdő, Buda.

Téli és nyári gyógyhely. Természetes forrómeleg kénforrások. Iszapfürdők, iszapborogatások, massage, vizgyógyintézet, gőzfürdők, kő- és kádifürdők, gyógyvizusodák. Oleo és gondos penzió. Csuz, kőszvény, ideg-bőrbajok, lakás, ellátás felől kimerítő prospektust küld ingyen a Szt.-Lukácsfürdő igazgatósága, Buda.

Ha őszül a haja

ne használjon mást, mint a

„STELLA“-HAJVIZET,

mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti szívét adja vissza. Üvege 2 K.

ZOLTAN BELA gyógyszerárában,

Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétány-utca sarkán. 12445

KRISTALIN LEGJOBB KRISTALY-MASSA ARC-ÉS KÉZSZÉPÍTŐSZER KAPHATÓ MINDENÜTT ÁRA 5kor.

Mérnökök figyelmébe.

A magyar királyi államaszatok vidéki üzletvezetőjeinél több mérnöki állás fog közelebb betölteni. Ez állásokra olyan okleveles mérnökök pályázhatnak, akik 35 évnél nem idősebbek, tényleges katonaszkolapozásuknak eleget tettek vagy az aól fölmentettek, kifogástalan erkölcsi magaviseletűek és mindennemű vasuti szolgálatra alkalmas voltukat valamely magyar királyi államasvati pályasvortól által kitalított orvosi bizonyítványval igazolják. Az első alkalmazás idejéig minőségben havi díjazással történik és megfelelő szolgálati esetén az illetők később a magyar királyi államasvati tisztviselőkre nézve megállapított A táblázat VIII. fizetési osztályának 3. fizetési fokozatába végleges minőségű mérnökökké nevezhetnek ki. A folyamodványok csak az igazgatóság segédhivatalánál, Andrássy-út 75. nyújtandók be. Minden folyamodványhoz mellékelni kell: 1. a keresztlevelet, vagy születési anyakönyvi kivonatot, 2. a mérnöki oklevelet vagy annak hitelesített másolatát, 3. a véderőző való viszonyt igazoló okmányt, 4. kifogástalan erkölcsi magaviseletet igazoló és 3. a m. é. v. pályasvortól bizonyítványt. Budapest, 1908 szeptember hó. Az igazgatóság. (Utányomás nem díjazatik.)

Vértess-féle Sósorszesz Minden házban szükséges.

Margit-crème

Páratlan és csodás hatású arczszipítő és inonitító a Földes-féle főúri körökben használt készítmény. Zsirtalan, ártalmatlan, rögtön szépit. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás téglékben. Margit-szappan 70 f., Margit-puder 1 K 20 f. három színben kapható. Tessék a záróvédjegyre ügyelni és csakis eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kitűnő hatásáért felelősséget vállal a készítő. FÖLDES KELEMEN gyógyszerész Aradon.

Vegyi tisztítás, ruha-festés, gőzmosás

ezimti ismertető füzetet bárkinek bérmentve küld Haltenberger Béla, Kassa. ▲▲▲▲▲

Serravallo CHINA-BOR VASSAL. Higiénikus kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősítőszor gyengékedők, vérszegények és lábbadozóknak számára, szivágygyógyászati, ideg-120969 orvosi és vörjavító szor. Kitaláló Dr. Serravallo, 3000-nél több orvosi vélemény. J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola. Vádrokoltató a gyógyszerárakban 10 literes üvegekben á K 2.60, egész literes üvegekben á K 4.80.

Rozsnyay Mátyas chininezukorkája íztelen chininből. Többszörösen kitüntetve, 1869-ben a magyar orvosok és természetvizsgálók fűmei vándorgyűlésén 40 arany pályadíjjal jutalmazva. Láz ellen! Nem keserű! Legjobb szer láz, váltóláz, malária ellen, különösen gyermeknek, a kik keserű chinint bevenni nem képesek. Valódi, 11468 ha minden egyes piros csomagolópapíron Rozsnyay Mátyas névalírása olvasható. 11266 Rozsnyay Mátyas gyógyszerár Arad, Szabadságtér.

Feltűnést keltenek a Titania gyorsgözmő-ségepek, mángorlók. Egy gyermek mossa vele az előbbhez képest 1/3 idő alatt a ruhát hófehérré. — Minden gépet próbára 33 k-tól feljebb. — Képviselek keresetnek. — Bizonyítványok, prospektusok ingyen. TITANIA-művek, Wels, 179. Ober-Oesterreich.

Párisi világkiállítás „Grand Prix” 1900. Kwizda-fele Restitutions-fluid mosóvíz lovak számára. Szóvédjegy, címke és csomagolás védve. Egy üveg ára 2 K 80 f. 40 év óta az udvari- és versenyistállóknak van használatban nagyobb strapáknál elő- és uterósitól, inak merevségénél, stb. az idomításnál kiváló munkára képesíti a lovakat. Kwizda-féle Restitutions-fluid csak a mellékelt védjeggyel való. Képes és jegyzéket ingyen és bérmentve. Főraktár: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-u. 12. és Andrássy-ut 26.

REGÉNYEK ÉS ELBESZÉLÉSEK. PEKÁR GYULA ATALANTA CSÓKJA és egyéb elbeszélések. Ára fűzve 4 K. MURAI KÁROLY ELJEGYZÉS MENYASSZONY NÉLKÜL és egyéb elbeszélések. Ára fűzve 4 K. PIERRE LOTI AZ ÉBREDŐK REGÉNY Fordította dr. König György. Két kötet. Ára fűzve 4 K 50 f. Kaphatók: LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál Budapesten, VI. ker., Andrássy-ut 21. sz. és minden könyvkereskedésben. Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

VASÁRNAPI UJSÁG

41. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, OKTÓBER 11.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona, Félévre 8 korona, Negyedévre 4 korona. A Világkronika-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

XIII. ALFONZÓ SPANYOL KIRÁLY KIRÁLYUNK OLDALÁN BEVONUL BUDAPESTRE.